

Αρχική σελίδα>Τα δικαιώματά σας>Θεμελιώδη δικαιώματα>Επιχειρήσεις και ανθρώπινα δικαιώματα

## Ettevõtlus ja inimõigused

Äritegevus, millel võib inimõigustele maailmas olla negatiivne mõju, ja ELi reaktsioon.

Äritegevus on majanduse mootor. See aitab kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele arengule, sest aitab luua uusi töökohti ning pakkuda kaupu ja teenuseid. Samal ajal võib sellel olla negatiivne mõju inimõigustele, muu hulgas keskkonna-, töö- ja ühiskondlikele aspektidele.

Eelkõige võivad äriühingud (omaenda või oma tarneahelate tegevuse või tegevusetuse kaudu) negatiivselt mõjutada kogu rahvusvaheliselt tunnustatud inimõiguste spektrit, mille hulka kuuluvad:

kodaniku- ja poliitilised õigused,  
majanduslikud ja kultuurilised õigused,  
võrdõiguslikkus ja diskrimineerimiskeeld,  
lapse õigused,  
väljendusvabadus,  
andmekaitse,  
õigus õiglasele kohtulikule arutamisele,  
keskkonnaõigused ja kestlikkus,  
töötaja õigused,  
tervisega seotud õigused,  
tarbijakaitseõigused.

Äriühingute antava positiivse panuse tagamiseks ning nendest lähtuva negatiivse mõju vältimiseks on Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO), Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO) ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) välja töötanud käsituse sellest, kuidas peaks toimima vastutustundlik ettevõtlus.

See käsitus hõlmab eelkõige järgmist:

**ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted**, mis avaldati 2011. aastal ja mis kujutavad endast esimesi üleilmselt kokku lepitud standardeid äritegevusest inimõigustele tulenevate ohtude vältimiseks ja nendega tegelemiseks.

OECD suunised, mis võeti vastu 1976. aastal ja mida **ajakohastati 2011. aastal**, sisaldavad ka inimõiguste peatükki, mis on kooskõlas ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtetega.

**ILO kolmepoolne deklaratsioon rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta**, mida ajakohastati 2017. aastal, et lisada uued tööstandardid ning viited ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtetele ja kestliku arengu tegevuskavale aastani 2030.

Lisaks võttis Euroopa Nõukogu **2016. aastal** vastu **äritegevust ja inimõigusi käsitleva soovitus**e, milles keskenduti õiguskaitse kättesaadavaks tegemisele ning pühenduti eelkõige töötajate, laste, põlisrahvaste ja inimõiguste kaitsjate täiendavatele kaitsevajadustele.

Õiguskaitse kättesaadavuse kohta on ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtetes ette nähtud, et riigid peavad astuma vajalikke samme tagamaks tõhusa õiguskaitse nende inimestele, kes kannatavad ettevõtete toime pandud inimõiguste rikkumiste tõttu. Selleks võib võtta kohtu-, haldus-, seadusandlikke ja muid asjakohaseid meetmeid. Samuti on ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtetes sedastatud, et ettevõtted, kelle tegevusel on olnud negatiivne mõju või kes on sellise mõju tekkimisele kaasa aidanud, peavad selle heastama.

## ELi reaktsioon

**Euroopa Liidu põhiõiguste harta** sisaldab mitmesuguseid asjakohaseid sätteid, mis käsitlevad järgmisi küsimusi:

orjapidamise ja sunniiviilise töö keeld (artikkel 5),  
ettevõtlusvabadus (artikkel 16),  
diskrimineerimiskeeld (artikkel 21),  
lapse õigused (artikkel 24),  
head ja õiglased töötingimused (artikkel 31),  
keeld kasutada laste tööjõudu (artikkel 32),  
tervishoid (artikkel 35),  
keskkonnakaitse (artikkel 37),  
tarbijakaitse (artikkel 38),  
õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele (artikkel 47).

Äritegevusest inimõigustele tulenevale negatiivsele mõjule on EL vastu astunud järgmiste vahenditega:

2011 – ELi strateegia, milles rõhutatakse kohustust rakendada ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtteid;

2015 – komisjoni ülevaade **ELi edusammudest ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtete rakendamisel**;

2017 – **Põhiõiguste Ameti aruanne**, mis sisaldab soovitusi koostada üldsusele selges keeles ülevaade kõigist õiguskaitsevahenditest;

2019 – komisjoni ülevaade **ettevõtja sotsiaalse vastutuse, vastutustundliku ettevõtluse ning äritegevuse ja inimõiguste valdkonnas tehtud edusammudest** (SWD(2019) 143);

2019 –

**Põhiõiguste Ameti eriaruanne, milles käsitletakse äritegevusest tuleneva inimõiguste rikkumise juhtumeid, millest on teatatud ELis, ning olemasolevaid õiguskaitsevahendeid**

Viimati uuendatud: 28/07/2020

Käesolevat lehekülge haldab Euroopa Komisjon. Sellel veebisaidil avaldatud teave ei kajasta tingimata Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta. Komisjon ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusteabe viida alt ELi veebilehetele autoriõiguste eeskirjade kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Tšehhi

1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvritele tagatakse kaitse üldkohtute tasandil.

Isikud, kelle õigusi on rikutud, võivad oma õiguste kaitseks pöörduda tsiviil- või kriminaalmenetluse algatamiseks üldkohtu poole; kui see on asjakohane, siis seejärel konstitutsioonikohtu poole.

Tsiviilõiguslikku laadi rikkumiste korral saate end tavaliselt kaitsta sooritushagiga, mille kaudu hageja saab nõuda mistahes juriidilise kohustuse täitmist.

Üldjuhul võib hageja nõuda, et kostja annaks talle midagi, teeks midagi, lõpetaks ebaseadusliku tegevuse ja hoiduks seda kordamast või taluks teatavat tegevust. Samuti võib hageja nõuda, et täidetak kohustus hüvitada varaline või mittevaraline kahju, mis on tekkinud kostja süülisest käitumisest.

Kui õigusi on rikutud sūūte oomadustega teoga, võib hageja oma õiguste kaitseks esitada sūūteokaebuse politseiasutusele, prokuratuurile või suuliselt kohtule. Sūūteokaebuse põhjal võib prokurör saata asja kohtusse, kus otsustatakse seejärel sūū ja karistuse üle. Otsuste tegemisel on kohus sõltumatu ja allub üksnes seadusele.

Kui ohver on saanud sūūte o tõttu tervisekahju või varalist või mittevaralist kahju või kui õigusrikkuja on sūūte o tagajärjel ohvri kulul rikastunud, võib ohver taotleda, et kohus kehtestaks kostjale sūūdimõistvas otsuses kohustuse hüvitada ohvrile rahaliselt varaline või mittevaraline kahju, mis sūūte oga tekitati (seda nimetatakse tsiviilhagiks kriminaalmenetluses). [1] Ohver peab seda tegema enne tõendite kogumist kohtumenetluse ajal või hiljemalt esimesel istungil sūūd ja karistust käsitleva kokkuleppe kohta, kui sellisele kokkuleppele on jõutud.

Inimõiguste rikkumise ohvril (kellele viidatakse kui kannatanule) ei ole õigust vaidlustada kohtuotsust väitega, et kohtuotsuse resolutsioon (st otsus ise) on ebatõpne. Küll aga on ohvril õigus vaidlustada kohtuotsuse osa, mis käsitleb rahalist hüvitist varalise või mittevaralise kahju eest või alusetu rikastumisega saadu loovutamist, kui ohver väidab, et see otsuse osa on ebatõpne.

## **2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?**

Inimõiguste ränga rikkumise juhtumeid käsitatakse kriminaalseadustiku alusel sūūte ogedena. Karistuse määramisel võtab kohus lisaks õigusrikkuja olukorrale ja ohvri seadusega kaitstud huvidele arvesse ka sūūte o laadi ja raskust. Üldjuhul on kriminaalseadustikus sätestatud karmimad karistused selles liigitatud teatavate sūūte oged eest, millel on ühikonnale raskemad tagajärjed. Nende raskus võib seisneda sūūte o ohvrile põhjustatud suures ohus või kahjus, sūūte o toimepanemise viisis või konkreetse motiivis. Ülaltoodu võib hõlmata sūūte o tahtlikku toimepanemist või raske hooletuse tõttu toimepandud sūūte o, korduvat õiguserikkumist, märkimisväärse või ulatusliku kasu saamist sūūte o toimepanemise tagajärjel või raske kehavigastuse või surma põhjustamist. Kriminaalseadustikus on eraldi jaotis keskkonnakuritegude kohta. Lisaks nende kuritegude kesksetele asjaoludele on kriminaalseadustikus sätestatud ka teatavad kvalifitseeritud asjaolud, mis kajastavad sūūte oged e raskemaid tagajärgi ühikonnale, ning nähtud nende korral ette karmimad karistused. Need karistused võivad füüsiliste isikute puhul hõlmata isegi vangistust ja juriidiliste isikute puhul üksuse tegevuse lõpetamist.

Eeltoodu kehtib *mutatis mutandis* ka tööalase ärakasutamise suhtes. Kriminaalseadustikus ei ole kasutatud terminit „tööalane ärakasutamine“, aga selle termini alla kuuluvaks võib pidada orjust ja pärisorjust [2], sunniviisilist tööd ja muid ärakasutamise viise [3], mida käsitatakse inimkaubandusega seotud sūūte ogedena. See võib tähendada ka eriti orjastavaid töötingimusi [4], mis on töötamiseks seaduslikku alust mitteomavatele välismaalastele töötamise võimaldamises seisneva sūūte o aluseks olevate asjaolude üks peamistest omadustest. Nende sūūte oged e puhul on sätestatud ka teatavad kvalifitseeritud asjaolud, mille korral kaasnevad karmimad karistused.

## **3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitses on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?**

Üldjuhul kehtib vastus küsimusele 1. Kui liidu õiguses või rahvusvahelistes lepingutes ei ole sätestatud teisiti, on Tšehhi ametiasutustel eelkõige pädevus tegeleda juhtumitega, mis on aset leidnud Tšehhi Vabariigis.

## **4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

Ombudsman võib ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvritele oma pädevuse piires tuge ja kaitset pakkuda. See hõlmab eelkõige abi andmist ELi kodanikele, riigi haldusorganite kohta esitatud kaebuste uurimist ning koostööd ja juhiste pakkumist diskrimineerimise ohvritele. Kõik ELi kodanikud võivad pöörduda abitaotlustega ombudsmani poole asjades, mis käsitlevad nende õigusi töötajadena ja ELi kodanikena. Sellistel juhtudel annab ombudsman ELi kodanikele teavet nende õiguste kohta, ametiasutuste kohta, millega nad peaksid ühendust võtma, ning võimalike meetmete kohta. Samuti annab ombudsman juhiseid juhtudel, kui kahtlustatakse diskrimineerimist kodakondsuse alusel, ja juhtudel, kui esitatakse avaldus menetluse algatamiseks diskrimineerimise tõttu. Ombudsman võib suhelda ametiasutustega, millel on teistes ELi liikmesriikides sarnane roll. Peale ombudsmani võivad ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrid pöörduda Tšehhi SOLVITi keskuse poole. SOLVITi keskus uurib kaebusi juhtudel, kui ELi liikmesriigi avaliku sektori asutus ei tegutses kooskõlas Euroopa õigusega ning kahjustab isikute [nii kodanikud kui ka ettevõtted] õigusi.

Ombudsman uurib ühtlasi kaebusi riigi haldusorganite kohta, mis on pädevad tegema järelevalvet eraõiguslike üksuste kohustuste täitmise üle (tavaliselt kontrolli- ja järelevalveasutused). Ombudsman ei saa aga nende eraõiguslike üksuste tegevust uurida. Samavõrd tähtis on, et ombudsman on volitatud kui võrdselt kohtlemist ja diskrimineerimisvastast kaitset edendav riiklik organ. Sellega seoses pakub ombudsman diskrimineerimise ohvritele koostööd ja juhiseid.

Tšehhi Vabariigil on igas riigihalduse valdkonnas ka riiklikud järelevalveasutused. Tavaliselt võtavad need asutused vastu üldsuse soovitusi ja kaebusi. Kui nad peaksid kontrolli käigus tuvastama õigusaktide rikkumise, võivad nad eelkõige kehtestada kohustuse olukorda parandada ning olulisemate rikkumiste korral võivad nad ka trahve määrata. Need asutused on muu hulgas Tšehhi kaubanduskontrolli ameti [*Česká obchodní inspekce*] üksused, kes tegutsesvad kaupade ja teenuste valdkonnas, Tšehhi põllumajandus- ja toidujärelevalve amet [*Státní zemědělská a potravinářská inspekce*] ning riiklik veterinaaramet [*Státní veterinární správa*], kes tegutsesvad toiduainete valdkonnas, ning piirkondlikud tervishoiukeskused, kes tegelevad kosmeetikatoodetega ja toiduga kokkupuutuvate toodetega. Töösuhet puudutavates küsimustes võib ühendust võtta riikliku tööinspeksiooniga [*Státní úřad inspekce práce*] ja piirkondlike tööinspeksioonidega ning keskkonnaküsimustes Tšehhi keskkonnainspeksiooniga [*Česká inspekce životního prostředí*]. Nende asutuste territoriaalne pädevus piirdub tavaliselt Tšehhi Vabariigiga.

## **5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda nende süsteemide toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Tšehhi õigus ei kohusta Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme ega vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi; samuti ei ole kehtestatud kohustust selle tegevuse üle järelevalvet teha. Seepärast on Tšehhi valitsus soovitanud ettevõtetel kaaluda vähemalt ettevõttesisesest hoolsuskohustuse mehhanismide rakendamist, et teha kindlaks inimõigustega seotud riskid ja need kõrvaldada. [5] See peaks hõlmama sidusrühmade rühmade – töötajad ja otseselt seotud üldsus – kaasamist. See valitsuse soovitus ei ole aga õiguslikult siduv.

## **6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina erioõigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitses on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Kui isik taotleb oma õiguste kaitset tsiviilkohtumenetluse osalisena, võib ta taotleda kohtult esindaja määramist. Kohus määrab esindaja juhul, kui menetlusosaline vastab kohtukuludest vabastamise tingimustele olukorras, kus esindaja määramine on vajalik menetlusosalise huvide kaitsmiseks. Samas määrab kohus õigusnõuniku üksnes juhul, kui see on vajalik menetlusosalise huvide kaitseks (eelkõige keerulisemate menetluste korral) või kui esindaja määratakse menetluses, mille puhul esindaja peab olema õigusnõunik (notar).

Kriminaalmenetluste korral antakse kuriteohvritele spetsiaalset abi, mis hõlmab psühholoogilist nõustamist, sotsiaalnõustamist, õigusabi, õigusteabe esitamist ja taastusprogramme. Samuti on ohvri õigus tutvuda teabega süüteo kohta, mille ohver ta on. Õigusabi hõlmab muu hulgas menetluses esindamist kohtutes ja muudes asutustes, õigusnõu andmist, dokumentide koostamist ning õigusanalüüside tegemist.

Ohvrid, kes on saanud tahtlikult toime pandud süüteo tagajärjel raskeid kehavigastusi, ning süüteo tagajärjel surnud ohvri ülalpidamisel olnud isikud võivad taotleda tasuta või soodushinnaga õigusabi. Kohus kiidab tasuta või soodushinnaga antava õigusabi heaks, kui ohver / ülalpidamisel olnud isik tõendab, et tal pole piisavaid rahalisi vahendeid esindaja määramiseks kaasnevate kulude katmiseks. Kohus teeb sama otsuse ka siis, kui ohver / ülalpidamisel olnud isik on esitanud kahju hüvitamise nõude ja esindaja määramist ei peeta ilmselgelt üleliigseks. Lisaks eelnimetatule antakse tasuta õigusabi taotluse alusel eriti haavatavatele ohvritele, kelle hulka kuuluvad: lapsed, väga kõrges vanuses isikud ja puudega isikud ning õigusaktides sätestatud süütegude ohvrid, sealhulgas inimkaubanduse ohvrid. Eelnimetatud isikutel on üldjuhul õigus saada tasuta abi spetsialistilt ning neil on ka täiendavad eriõigused, näiteks õigus õigusrikkujaga mitte kontaktis olla ja õigus kaitsele, kui teda uuritakse või kui ta esitab avalduse.

Isikud, kes osalevad vaidluses isikuga, kes elab väljaspool Tšehhi Vabariiki või kelle registrijärgne asukoht on väljaspool Tšehhi Vabariiki, ning kellel ei ole rahalisi vahendeid kohtumenetluse kulude tasumiseks, võivad taotleda vastavalt piiriüleste vaidlustes antavat tasuta õigusabi käsitlevale [direktiivile](#) piiriülestes vaidlustes antavat tasuta õigusabi. Selline õigusabi hõlmab kohtumenetluseelset nõustamist, mille eesmärk on saavutada kohtuväline kokkulepe menetlust algatamata, õigusabi menetluse algatamisel ja kohtus esindamisel ning abi menetluskulude katmisel või neist vabastamist.

Isikutele, kes ei ole ELi kodanikud ja kes ei ela ELis, aga kes on Tšehhi Vabariigis toimuva ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrid, on õigusabi kättesaadav samadel tingimustel nagu Tšehhi Vabariigi kodanikele.

[1] kriminaalmenetlust käsitleva seaduse nr 141/1961 (kriminaalmenetluse seadustik) paragrahvi 43 lõige 3

[2] Kriminaalseadustiku paragrahvi 168 lõige 1 ja lõike 2 punkt d (inimkaubandus)

[3] Kriminaalseadustiku paragrahvi 168 lõige 1 ja lõike 2 punkt e (inimkaubandus)

[4] Kriminaalseadustiku paragrahvi 342 lõige 1 (töötamiseks seaduslikku alust mitteomavatele välismaalastele töötamise võimaldamine)

[5] Ettevõtlust ja inimõigusi käsitlev riiklik tegevuskava aastateks 2017–2022 [*Národní akční plán pro byznys a lidská práva na období 2017–2022*], lk 30 Viimati uuendatud: 28/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Taani

### 1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Kohtulik kaitse inimõiguste rikkumise korral on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Taani Kuningriigi põhiseaduses (*Danmarks Riges Grundlov*). Ettevõtlusega seotud ja muid kui ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumisi ei eristata.

#### Euroopa inimõiguste konventsioon

Euroopa inimõiguste konventsioon võeti Taani õigusesse üle 29. aprilli 1992. aasta seadusega nr 285. Taani kohtupraktika kohaselt võivad avaliku sektori asutused olla kohustatud maksma hüvitist Euroopa inimõiguste konventsiooni rikkumise eest, millega on kaasnenud varaline või mittevaraline kahju. See kohustus on Taani kohtupraktika kohaselt objektiivne ning kohaldatakse ka Taani hüvitamisõiguse üldpõhimõtteid.

#### Euroopa Liidu põhiõiguste harta

Kõik Taani ametiasutused peavad liidu õiguse kohaldamisel järgima Euroopa Liidu põhiõiguste hartat. Taani kohtud peavad ühtlasi tagama õiguskaitses nõutava kättesaadavuse, et kindlustada õiguste tõhus kaitse liidu õigusega hõlmatud valdkondades. Liidu õiguse hulka kuulub ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta.

#### Taani Kuningriigi põhiseadus

Taani põhiseaduse VII ja VIII peatükis on sätestatud hulk vabadusi ja inimõigusi. Isiklikud vabadused hõlmavad isikuvabaduse kaitset (§ 71), eluaseme ja eraelu puutumatus (§ 72), õigust omandile (§ 73), usuvabadust ning õigust mittediskrimineerimisele (§ 67, § 68 ja § 70). Poliitilised vabadused on seotud sõnavabadusega (§ 77), ühinemisvabadusega (§ 78) ja kogunemisvabadusega (§ 79). Põhiseadus hõlmab ühtlasi õigust vabale ja võrdsele juurdepääsule kaubandusele (§ 74), õigust sotsiaallabile (§ 75) ning õigust tasuta algharidusele ja kooli valimise vabadust (§ 76).

Põhiseaduse §-s 73 on sätestatud õiguslik alus õigusele saada sundvõõrandamise eest täielikku hüvitist, mida makstakse sundvõõrandamise tulemusel tekkinud varalise kahju korral.

### 2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?

Ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes ei ole kehtestatud riiklikke ega rahvusvahelisi erieeskirju. Inimõiguste rikkumise hindamisel, sealhulgas rikkumise raskuse hindamisel võetakse aga arvesse proportsionaalsuse põhimõtet. Kohtulik kaitse inimõiguste rikkumise korral on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Taani Kuningriigi põhiseaduses.

### 3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitses on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

Sisuliselt saavad kõik eraisikud Taanis riigi kohtutesse pöörduda. See kehtib nii ELi kodanike kui ka kolmandate riikide kodanike suhtes. Lisateave kohtutesse pöördumise kohta on kättesaadav aadressil <http://www.domstol.dk/>.

### 4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?

Taani riikliku inimõiguste instituti (*Institut for Menneskerettigheder*) eesmärk on edendada ja kaitsta inimõigusi, sealhulgas anda Taani parlamendile (*Folketinget*), Taani valitsusele, muudele avaliku sektori asutustele ja erasektori sidusrühmadele nõu inimõiguste kohta ja inimõigusi käsitleva teabe haldamise kohta. Taani inimõiguste institut võib ühtlasi aidata diskrimineerimise ohvritel diskrimineerimiskaebusi esitada, pöörates nõuetekohast tähelepanu ohvrite, ühenduste, organisatsioonide ja muude juriidiliste isikute õigustele.

Taani parlamendi ombudsman tegeleb põhimõtteliselt üksnes avalikku haldust käsitlevate kaebustega.

Taanis on ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise juhtumite menetlemiseks eraldi mehhanismid, sealhulgas Taani kohtud, töökohus (*arbejdsretten*), riiklik tööõnnetuste amet (*Arbejdsskadestyrelsen*), võrdse kohtlemise amet (*Ligebehandlingsnævnet*), vastutustundlikku ärikäitumist edendav vahendamise ja kaebuste menetlemise amet (*Mæglings- og klageinstitutionen for ansvarlig virksomhedsadfærd*) (MKI) ja teised. Tööturul algatavad võimalike inimõigustealaste juhtumite pooled mõnikord konfidentsiaalse lepitusmenetluse.

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda nende süsteemide toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Taanis õigus ei kohusta Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme ega vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi.

Taanis on õigusaktide alusel asutanud vastutustundlikku ärikäitumist edendava vahendamise ja kaebuste menetlemise ameti (MKI), mille eesmärk on luua vahendamise, dialoogi ja konfliktide lahendamise raamistik.

MKI on Taani riiklik OECD kontaktpunkt ning selle ülesanne on tegeleda muu hulgas kaebustega Taani äriühingute võimaliku vastutustundetu käitumise kohta Taanis ja välismaal (näiteks äriühingu ärisuhetes) ning pakkuda vahendamist kannatanule ja sellele poolele, kelle peale kaebus esitati. MKI menetleb kaebusi ja võib pakkuda vahendamist juhtumite puhul, mis on seotud rahvusvahelistele ettevõtjatele mõeldud OECD suuniste rikkumisega, sealhulgas inimõigustega, töötajate õigustega, rahvusvaheliste keskkonnastandarditega ja korrupsiooniga seotud juhtumite puhul.

MKI avaldab iga-aastaseid aruandeid oma töö kohta, sealhulgas menetletud kaebuste ja kõigi vahendusmenetluste kohta. Kaebusi menetledes võib MKI ühtlasi teha avalikke avaldusi, mis võivad sisaldada näiteks kriitikat äriühingu käitumise kohta.

MKI on sõltumatu asutus, millel on volitus uurida juhtumeid omal algatusel, aga MKI ei tee Taani äriühingute tegevuse üle järelevalvet.

**6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvritel ei ole erioigusi (vt küsimus 1). Taanis pakutakse kaht liiki riigi rahastatud õigusabi: tasuta menetlus [*fri proces*] ja riiklik õigusabi [*offentlig retshjælp*]. Õigusabi saamiseks ei pea isik olema Taani ega ELi kodanik.

#### Tasuta menetlus

Kui rahuldatakse tasuta menetluse taotlus, kannab riik kõik taotleja kulud. Muu hulgas on üks tasuta menetluse tingimustest, et taotleja sissetulek ei ületa õigusemõistmise seaduse (*retsplejeloven*) § 325 lõigetes 3–5 sätestatud sissetuleku piirmäära ja et taotlejal ei ole õigusabikulude kindlustuslepingut ega muud kindlustuslepingut, mis kohtukulud katab. Sissetuleku piirmäärasid tõstetakse iga aasta; vt palun õigusemõistmise seaduse § 328 lõige 2. 2019. aastal ei tohi ühe taotleja sissetulek seega ületada 329 000 Taani krooni; paarisuhtes taotlejate kogusissetulek ei tohi ületada 418 000 Taani krooni.

Veel üks tingimus on sisuliselt see, et taotlejal peab olema kohtuasja algatamiseks piisav alus; vt palun õigusemõistmise seaduse § 328 lõige 2.

Õigusemõistmise seaduse §-s 327 on aga loetletud hulk erijuhte, mille korral taotlejal ei pea olema kohtuasja algatamiseks piisavat alust. Sellistel juhtudel tuleb tasuta menetlus tagada alati, kui taotleja vastab §-s 325 sätestatud rahalistele tingimustele. See ei tähenda aga tingimata, et taotleja hagi rahuldatakse; vt palun § 327 lõige 4.

#### Riiklik õigusabi

Õigusabi antakse kolmel tasandil; vt õigusemõistmise seaduse § 323 ja 18. detsembri 2019. aasta korraldus (*bekendtgørelse*) nr 1503 advokaadi osutatava riikliku õigusabi kohta. Kõigil inimestel on õigus saada põhilist (ja tasuta) suulist nõu vaidluse seisukohast olulistest õigusküsimustes ning praktiliste ja rahalistel variantide kohta kohtuasjas (1. tasand).

Isikutele, kes vastavad tasuta menetluse rahalistele tingimustele, on ühtlasi õigus saada teatavat tasuta õigusabi, mis hõlmab nõustamist ning individuaalsete kirjalike järelepärimiste (sealhulgas tasuta menetlusega seotud taotluste) koostamist (2. tasand). Kui vaidluse korral leitakse, et juhtum on võimalik lõpetada lepitamise teel juhul, kui advokaadilt saadakse lisaabi, on asjaomasel isikul ühtlasi õigus teatavale tasuta õigusabile, mida osutab advokaat (3. tasand).

2. tasandil oli advokaadi osutatava õigusabi tasu 2019. aastal 1040 Taani krooni (sh käibemaks). Riik maksab 75 % sellest summast, aga õigusabi taotleja maksab ülejäänud. 3. tasandil on advokaadi osutatava õigusabi tasu 2390 Taani krooni (sh käibemaks). Riik ja õigusabi taotleja maksavad kumbki poole sellest summast. Riik maksab aga kogusummas tasuta menetluse taotlusega seotud õigusabi korral.

Üldjuhul ei ole aga võimalik 2. ja 3. tasandi õigusabi eest tasumiseks riigilt toetust taotleda, kui juba alguses on selge, et vastavatest 1040 või 2390 Taani krooni suurustest summadest juhtumiga tegelemiseks ei piisa. Riigi toetus, mis on ette nähtud 2. ja 3. tasandil õigusabikulude jaoks, katab ühtlasi üksnes tasusid, mida ei kata õigusabikulude kindlustusleping ega ükski muu kindlustusleping.

Viimati uuendatud: 28/12/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

#### Ettevõtlus ja inimõigused - Saksamaa

**1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?**

##### a. Tsiiviilõigus

Kõik, kes leiavad, et Saksa ettevõtja on nende õigusi rikkunud, võivad selle ettevõtja vastu Saksamaa tsiiviilkohtutes hagi esitada. Põhimõtteliselt kuulub juhtum selle kohtu pädevusse, mille tööpiirkonnas on kostjast ettevõtja registrijärgne asukoht. Ettevõtja registrijärgne asukoht on selle põhikirjas kindlaks määratud asukoht, tema peakontori asukoht või peamine tegevuskoht. Saksamaa kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrusest (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud Brüsseli I määrus). Lisateavet selle määruse kohta leiate [siit](#).

Kui kostjast ettevõtja registrijärgne asukoht ei asu Euroopa Liidus ega 30. oktoobri 2007. aasta tsiiviil- ja kaubandusajades kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni osalisriigis, võib Saksamaa kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneda tsiiviilkohtumenetlust käsitlevatest Saksa õigusnormidest, eelkõige tsiiviilkohtumenetluse seadustikust (*Zivilprozessordnung – ZPO*). Näiteks ZPO paragrahvi 32 kohaselt võidakse asi esitada Saksa kohtusse, kui vähemalt osa õigusvastaselt tekitatud kahjust tekitati Saksamaal. Leitakse, et tegu pandi toime selles kohas, kus kahju tekitanud isik tegutses (*Handlungsort*) ja ka selles kohas, kus rikuti kahju kannatanud isiku õiguslikult kaitstud õigust (*Erfolgsort*).

Selline kohtualluvus kehtib ka siis, kui hagi esitab ELi mittekuuluva riigi kodanik, kes ei ole Euroopa Liidu elanik.

Riiklik õiguskord seoses kohtualluvusega nõuete puhul, mis on esitatud õigusvastaselt tekitatud kahju tõttu, on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuni 2007. aasta määruses (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II). Määruses on sätestatud, et tavaliselt kohaldatakse selle riigi õigust, kus kahju tekib, olenemata sellest, millises riigis kahju põhjustanud sündmus aset leidis, ning olenemata sellest, millises riigis või millistes riikides ilmnevad nimetatud sündmuse kaused tagajärjed (Rooma II määruse artikli 4 lõige 1). Lisateavet kohaldatava õiguse kohta leiate [siit](#).



Tsiviilkohtumenetlust käsitlevad Saksa õigusnormid hõlmavad võimalust tegeleda eri hagejate hagidega korraga, nt kohtuasjade liitmise kaudu (*Streitgenossenschaft*) (vt ZPO paragrahv 59 jj). Vastavalt ZPO paragrahvile 59 võivad mitu isikut kohtusse pöörduda või mitu isikut võidakse kohtusse kaevata, kui nad moodustavad ühe õigussubjekti seoses vaidluse esemega või kui neil on samadel faktilistel või õiguslikel asjaoludel õigus või kohustus. 2018. aastal kehtestas Saksamaa võimaluse taotleda ühishagi tuvastusotsust (*Musterfeststellungsklage*) juhtudel, mil ettevõtja tegevus on rikkunud paljude tarbijate õigusi. Pädevad tarbijakaitseühendused võivad teatavatel tingimustel esitada ühishagi tuvastusotsuse taotluse, milles palutakse kohtul teha otsus peamiste faktiliste ja õiguslike asjaolude kohta, millel kõigi tarbijate nõuded põhinevad. Ühishagi tuvastusotsuse taotlus peatab hagide registrisse kantud tarbijate üksiknõuete aegumise (seega saavad tarbijad oodata ära ühishagi tuvastusotsuse taotluse kohta tehtava otsuse, ilma et nad riskiks oma õiguste kaotamisega). Tarbijad saavad sisestada oma nõuded hagide registrisse tasuta. Tuvastusotsus (peamiste faktiliste ja õiguslike asjaolude kohta) on siduv nii ettevõtjale kui ka registrisse kantud tarbijatele. Kui tuvastusotsus tehakse tarbijate kasuks, on ettevõtja tõenäoliselt vabatahtlikult valmis hüvitist maksma. Kui ettevõtja ei maksa vabatahtlikult, saavad hagide registrisse kantud tarbijad oma nõuded ühishagi tuvastusotsuse alusel kohtus või kohtuväliselt täitmisele pöörata.

## b. Väärteoõigus

Väärteomenetluse seaduse (*Gesetz über Ordnungswidrigkeiten*) kohaselt võidakse ettevõtjatele määrata kuni 10 miljoni euro suuruseid trahve, näiteks kui ettevõtja juhtkonna liige paneb toime süüteo. See kehtib ka ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise puhul. Määrata võidakse suurem trahv, kui seeläbi kõrvaldatakse ühtlasi majanduslik eelis, mille ettevõtja süüteo tagajärjel sai.

Saksa valitsuse koalitsioonileppes parlamendi 19. ametiajaks on sätestatud ettevõtjatele määratavaid karistusi käsitleva õiguse reformimine. Selle rakendamine on ettevalmistavas etapis.

## 2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?

Saksa õigusaktides lepinguvälise vastutuse kohta ei ole sätestatud konkreetseid eeskirju inimõiguste ränka rikkumise kohta. Kui inimõiguste ränka rikkumisega kaasneb aga konkreetse õiguslikult kaitstud õiguse rikkumine, võidakse kohaldada üldist lepinguvälist vastutust. Näiteks on tsiviilseadustiku (*Bürgerliches Gesetzbuch*) paragrahvi 823 lõikes 1 sätestatud, et isik, kes paneb tahtlikult või hooletusest toime elu-, isiku-, tervise-, vabaduse- või varavastase teo või kahjustab mistahes muud teise isiku õigust ebaseaduslikult, peab maksma kahjuhüvitist. Kui toime on pandud elu-, isiku-, tervise-, vabaduse- või varavastane tegu või kahjustatud mistahes muud õigust, ei vastata üksnes see isik, kes otseselt kahju tekitas, vaid ka kõik teised isikud, kes ei võtnud vajalikke ja mõistlikke meetmeid kolmandatele isikutele tekitatava kahju vältimiseks siis, kui ohuallikas tekkis (*Verkehrssicherungspflicht*).

Eraõigusliku keskkonnastatuse valdkonnas on kindlaks määratud konkreetseid süüst sõltumatud õiguserikkumised, mis seisnevad üksikisikute õiguslikult kaitstud õiguste rikkumises; need on sätestatud näiteks keskkonnastatuse seaduse (*Umwelthaftungsgesetz*) paragrahvis 1 jj, tuumaenergiaseaduse (*Atomgesetz*) paragrahvis 25 jj, geenitehnoloogia seaduse (*Gentechnikgesetz*) paragrahvis 32 jj ning veemajandusseaduse (*Wasserhaushaltsgesetz*) paragrahvis 89.

Kriminaalõiguse seisukohast hõlmavad üldised õiguserikkumised ka inimõiguste ränka rikkumist. Rasked tööalase ärakasutamise vormid on tehtud karistatavaks näiteks kriminaalseadustiku (*Strafgesetzbuch – StGB*) paragrahviga 233 (inimkaubandus tööalase ärakasutamise eesmärgil).

Et säilitada inimväärset elamistingimused, eelkõige tulevaste põlvkondade jaoks, kaitstakse ka keskkonda kriminaalõiguse alusel. Sellega seoses hõlmavad kriminaalseadustiku sätted (StGB paragrahv 324 jj) Saksamaal esmase kriminaalõiguse (*Kernstrafrecht*) raames vee, õhu ja mulla kui oluliste keskkonnanähtude ulatuslikku kaitset. Seda põhikaitset täiendavad mitmesugused teisese kriminaalõiguse (*Nebenstrafrecht*) sätted ning sellega kaitstakse ka taimestikku ja loomastikku. Samal ajal võetakse arvesse liidu õiguse ulatuslikke nõudeid, et suhtuda keskkonnakaitsele kui piiriülesele ülesandesse.

## 3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitsel on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

Kõik, kes leiavad, et Saksa ettevõtja on nende õigusi rikkunud, võivad selle ettevõtja vastu Saksamaa tsiviilkohtutes hagi esitada. Põhimõtteliselt kuulub juhtum selle kohtu pädevusse, mille tööpiirkonnas on kostjast ettevõtja registrijärgne asukoht. Ettevõtja registrijärgne asukoht on selle põhikirjas kindlaks määratud asukoht, tema peakontori asukoht või peamine tegevuskoht. Saksamaa kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrusest (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud Brüsseli I määrus). Lisateavet selle määruse kohta leiate [siit](#).

Kui kostjast ettevõtja registrijärgne asukoht ei asu Euroopa Liidus ega 30. oktoobri 2007. aasta tsiviil- ja kaubandusajades kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni osalisriigis, võib Saksamaa kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneda tsiviilkohtumenetlust käsitlevatest Saksa õigusnormidest, eelkõige tsiviilkohtumenetluse seadustikust (*Zivilprozessordnung – ZPO*). Näiteks ZPO paragrahvi 32 kohaselt võidakse asi esitada Saksa kohtusse, kui vähemalt osa õigusvastaselt tekitatud kahjust tekitati Saksamaal. Leitakse, et tegu pandi toime selles kohas, kus kahju tekitanud isik tegutses (*Handlungsort*) ja ka selles kohas, kus rikuti kahju kannatanud isiku õiguslikult kaitstud õigust (*Erfolgort*).

Selline kohtualluvus kehtib ka siis, kui hagi esitab ELi mittekuuluva riigi kodanik, kes ei ole Euroopa Liidu elanik.

Riiklik õiguskord seoses kohtualluvusega nõuete puhul, mis on esitatud õigusvastaselt tekitatud kahju tõttu, on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuni 2007. aasta määruses (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälise võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II). Määruses on sätestatud, et tavaliselt kohaldatakse selle riigi õigust, kus kahju tekib, olenemata sellest, millises riigis kahju põhjustanud sündmus aset leidis, ning olenemata sellest, millises riigis või millistes riikides ilmnevad nimetatud sündmuse kaused tagajärjed (Rooma II määruse artikli 4 lõige 1). Lisateavet kohaldatava õiguse kohta leiate [siit](#).

Lisateavet leiate [siit](#).

## 4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?

OECD hargmaistele ettevõtjatele mõeldud suuniste kohane Saksamaa riiklik kontaktpunkt toimib kohtuvälise kaebusi lahendava asutusena. See asub Saksamaa majandus- ja energiaministeeriumi juures ning selle ülesanne on edendada teadlikkust OECD suunistest ja nende tõhusat rakendamist. Igaüks, kes suudab tõendada õigustatud huvi, võib esitada riiklikule kontaktpunktile kaebuse OECD suuniste võimaliku rikkumise kohta, mille on pannud toime hargmaine ettevõtja. Riiklik kontaktpunkt uurib saadud kaebusi ja kui need vastu võetakse, pakub kontaktpunkt asjaosalistele oma tuge lepitus- või vahendusmenetluse vormis, et aidata neil jõuda vaidlusküsimustes kokkuleppele. Riiklik kontaktpunkt vastutab muu hulgas kaebuste eest, mis käsitlevad inimõiguste ebapiisavat austamist ja inimõiguste ebapiisavat arvessevõtmist ettevõtja hoolsuskohustuse täitmisel vastavalt OECD suunistele. OECD suuniste ajakohastatud, 2011. aasta versioon, mis hõlmab konkreetseid soovitusi seoses inimõiguste austamisega ettevõtjate poolt, põhineb sõnaselgelt ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtetel.

Riiklik kontaktpunkt kooskõlastab oma tegevust ja otsuseid, konsulteerides OECD suuniste ministeeriumidevahelise komiteega. Selles ministeeriumidevahelises komitees on esindatud veel seitse ministeeriumi. Veel üks teabevahetusfoorum on OECD suuniste töörühm. Lisaks OECD suuniste ministeeriumidevahelises komitees osalevatele ministeeriumide esindajatele kuuluvad sellesse töörühma ettevõtjate ühenduste, ametiühingute ja vabaühenduste esindajad.

Lisateave riiklikus kontaktpunktis kehtiva kaebuste menetlemise korra kohta (sealhulgas teave saadud kaebuste ja nende põhjal võetud meetmete kohta) on kättesaadav Saksamaa riikliku kontaktpunkti veebisaidil, mis asub [siin](#).

## **5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

2016.–2020. aasta riiklikus tegevuskavas ettevõtluse ja inimõiguste kohta väljendas föderaalvalitsus ootust, et kõik ettevõtjad lõimivad inimõigustega seotud hoolsuskohustuse protsessid nõuetekohaselt oma äritegevusse, mis toimub Saksamaal ja mujal maailmas, st ka väljaspool ELi. See ootus ei kujuta endast õigusnormi. Riiklikus tegevuskavas ettevõtluse ja inimõiguste kohta on inimõigustega seotud hoolsuskohustuse määratlemisel tuginetud viiele põhielemendile, millest üks on kaebuste lahendamise mehhanismi loomine ettevõtetes.

Sellega seoses rõhutatakse riiklikus tegevuskavas olulist rolli, mis valitsusvälistel kaebuste lahendamise mehhanismidel võib olla, ning innustatakse ettevõtteid sellistes mehhanismides osalema või neid looma. Riiklikus tegevuskavas on kehtestatud hulk nõudeid valitsusväliste kaebuste lahendamise mehhanismide loomise ja toimimise kohta. Näiteks peaks kaebuste lahendamise mehhanismi ülesehitus sõltuma sihtrühmast. Uute mehhanismide loomisel ja olemasolevate kasutamisel tuleks hoolitseda selle eest, et nendega on tagatud õiglane, tasakaalustatud ja prognoositav menetlus, mis on kättesaadav kõigile, kes võivad olla mõjutatud. See menetlus peaks tagama asjaomaste poolte vahel võimalikult suure läbipaistvuse ning olema kooskõlas rahvusvaheliste inimõiguste standarditega. Paljud Saksa ettevõtjad on juba loonud sisemised või sektoripõhised kaebuste lahendamise mehhanismid, et võimaldada oma töötajatel ja ettevõttevälistel inimestel inimõiguste rikkumistest teatada.

Föderaalvalitsus kontrollib inimõigustega seotud hoolsuskohustuse täitmise olukorda ettevõtetes uuringuga, mis on korraldatud kooskõlas teadusstandarditega ajavahemikul 2018–2020 igal aastal. Uuring annab empiirilised tulemused selle kohta, kas enam kui 500 töötajaga ettevõtteid on loonud kaebuste lahendamise mehhanismid ja kas need mehhanismid täidavad oma eesmärgi. Riikliku tegevuskava täitmise üle tehtava järelevalve tulemused on samuti olulised, et föderaalvalitsus saaks arutada kehtiva riikliku tegevuskava järelmeetmeid. Kui tegevuskava täitmise järelevalve näitab, et vähem kui 50% asjaomastest ettevõtjatest täidab riikliku tegevuskava nõudeid seoses ettevõtjate hoolsuskohustusega, kaalub föderaalvalitsus vastavalt riiklikule tegevuskavale lisameetmete võtmist, sealhulgas seadusandlikke meetmeid. Praeguse föderaalvalitsuse koalitsioonileppes on ühtlasi sätestatud, et olenevalt riikliku tegevuskava ulatusliku ja tõhusa läbivaatamise tulemustest võib föderaalvalitsus võtta seadusandlikke meetmeid ja toetada ELi-ülest reguleerimist. Mitu sidusrühma hõlmava jätkusuutliku tekstiilitootmise valdkonna partnerluse liikmed peavad väga oluliseks kaebuste lahendamise tõhusate mehhanismide tagamist ülemaailmsetes väärtus- ja tarneahelates. Sel põhjusel vahetatakse kaebuste lahendamise mehhanismide eksperdirühmas teavet ja näiteid eri liikmete parimate tavade kohta. Peale selle on nimetatud tekstiilipartnerlus alustanud koostööd organisatsiooniga Fair Wear Foundation, mis tegutseb kaebuste lahendamise mehhanismide valdkonnas seitsmes tekstiile tootvas riigis.

Saksamaa arengukoostööga toetatakse praegu projekte, mille eesmärk on parandada tekstiilisektoris töötingimusi Bangladeshis, Myanmaris/Birmas ja Pakistanis. Nende projektide raames võetavad meetmed hõlmavad ka kaebuste lahendamise tõhusate mehhanismide saavutamise strateegiate väljatöötamist ja rakendamist.

Osana majanduskoostöö ja -arengu ministeeriumi lähenemisviisist inimõigustele on Saksamaa arengukoostöö algatusi rakendavad valitsusorganisatsioonid kaebuste lahendamise mehhanisme kasutama hakanud: riigile kuuluv ettevõtte Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ) ning tugipank ja avalik-õiguslik asutus KfW Entwicklungsbank on alates 2013. aastast tegelenud inimõigustega seotud kaebuste lahendamise mehhanismide loomisega. Nende eeskuju järgisid 2017. aastal kaks kõrgemat föderaalasutust: föderaalne geoteaduste ja loodusvarade instituut (Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe – BGR) ning riiklik metroloogiainstituut (Physikalisch-Technische Bundesanstalt – PTB).

Kaebuste lahendamise mehhanismid on avalikult kättesaadavad ning neis tegeletakse ka selliste kaebustega, mis on seotud väljaspool Euroopa Liitu toimuva tegevusega. Taotluse alusel annavad GIZ, KfW, BGF ja PTB ministeeriumile teavet saadud kaebuste kohta.

Ka KfW tütaretevõtja Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft mbH (DEG) lõi 2014. aastal oma kaebuste lahendamise mehhanismi.

Saksamaal on kättesaadavad järgmised kohtuvälised vaidluste lahendamise mehhanismid (rahvusvaheliste ettevõtjate mõeldud OECD suuniste kohase riikliku kontaktpunkti menetluste kohta vt küsimus 4).

Vahendusmenetluses palutakse kolmandal isikul osaleda vaidluses üksnes vahendajana; tal ei ole otsustusõigust. Vahendamine on kergesti kättesaadav konfliktide lahendamise meetod, mis ei ole üldjuhul seotud konkreetse valdkonnaga. Seega saab seda kasutada kõigis valdkondades, kus võib konflikt tekkida. Saksamaal pakutakse ka sellist vaidluste lahendamise võimalust, mille puhul kolmas isik esitab pooltele (mittesiduva) ettepaneku otsuse kohta. Seadus vaidluste kohtuvälise lahendamise kohta tarbijaküsimustes (*Gesetz über die alternative Streitbeilegung in Verbrauchersachen* – VSBG) reguleerib tarbijalepingute puhul kohaldatavat vaidluste lahendamise erivormi. Selle seadusega tagatakse tarbijatele mugav ja tasuta vaidluste lahendamise meetod; samuti tagatakse ettevõtjatele mehhanism tarbijate kaebustega tegelemiseks viisil, mis parandab nende mainet ja aitab vältida kohtuvaidlusi.

Poolte kokkuleppel võidakse algatada ka vahekohtumenetlus.

Lisateavet vahendamise võimaluste kohta leiate [siit](#).

## **6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitsel on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Saksamaa tsiviilkohtumenetluse õiguses on sätestatud mitmesugused mehhanismid juurdepääsu hõlbustamiseks Saksa tsiviilkohtutele. Näiteks saavad hagejad taotleda tasuta õigusabi, kui nad ei suuda kohtukulud tasuda (ZPO paragrahv 114 jj). Pärast hageja isikliku ja rahalise olukorra ning vaidluse eduväljavaadete uurimist kaetakse kohtukulud ja advokaaditasud osaliselt või täielikult, tuginedes hageja vajadustele, välja arvatud juhul, kui hagi paistab olevat pahatahtlik. Saksamaal saavad ka välisriikide füüsilised isikud kohtumenetluste jaoks tasuta õigusabi taotleda. Juridilised isikud, kelle registrijärgne asukoht on ELis – nt kannatanute ühendused – võivad saada tasuta õigusabi Saksamaa tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud tingimustel.

Direktiivi 2002/8/EÜ eesmärk on parandada õiguskaitsel kättesaadavust piiriüleste vaidluste korral, kehtestades sellistes vaidlustes antava tasuta õigusabi kohta ühised miinimumeeskirjad.

Viimati uuendatud: 28/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

### **Ettevõtlus ja inimõigused - Kreeka**

#### **1. Milline kohtulik kaitsel mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrisk? Kas see kaitsel hõlmab hüvitamist?**

Seaduse [4443/2016](#) artiklis 8 on sätestatud: „1. Kui haldustegevuse kontekstis ei peeta kinni võrdse kohtlemise põhimõttest, pakutakse kannatanutele lisaks kohtulikule kaitsele ka halduskohtumenetluse seadustiku (seadus [2690/1999](#), I seeria, nr 45) artiklite 24–27 kohast kaitset. 2. Sellise suhte lõpetamine, millega seoses rikkumine toime pandi, ei välista kaitset võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise eest. 3. Juriidilised isikud, ühendused või organisatsioonid, sealhulgas sotsiaalpartnerid ja ametiühingud, mille eesmärk on muu hulgas tagada võrdse kohtlemise põhimõtte järgimine olenemata rassist, nahavärvist, rahvusest või etnilisest päritolust, sünnipärasest, usulistest või muudest veendumustest, puudest või kroonilisest haigusest, vanusest, perekonnaseisust või sotsiaalsest staatusest, seksuaalsest sättumusest, sooidentiteedist või soolistest eripäradest, võivad esindada kannatanuid kohtutes ja kõigis haldusasutustes või -organites, kui asjaomane pool on selleks andnud eelneva nõusoleku notariaalse dokumendiga, kui seda nõutakse, või eradokumendiga, millele on lisatud allkirja ehtsuse tõend.“

Ühtlasi on sama seaduse artiklis 11 „Karistused“ sätestatud järgmist: „1. Isikut, kes kaupu müües või teenuseid osutades rikub käesoleva seaduse kohast keeldu diskrimineerida rassi, nahavärvi, rahvuse või etnilise päritolu, sünnipära, usuliste või muude veendumuste, puude või kroonilise haiguse, vanuse, perekonnaseisu või sotsiaalse staatuse, seksuaalse sättumuse, sooidentiteedi või sooliste eripärade alusel, karistatakse vangistusega kuuest (6) kuust kuni kolme (3) aastani ja tuhande (1 000) kuni viie tuhande (5 000) euro suuruse trahviga. Selles lõikes nimetatud tegude eest esitatakse süüdistus *ex officio*. 2. Rassi, nahavärvi, rahvuse või etnilise päritolu, sünnipära, usuliste või muude veendumuste, puude või kroonilise haiguse, vanuse, perekonnaseisu või sotsiaalse staatuse, seksuaalse sättumuse, sooidentiteedi või sooliste eripärade alusel toimuv diskrimineerimine, millega töandjana tegutsev isik rikub käesoleva osa sätteid tööjõule ja tööhõivele juurdepääsu mistahes etapis, töösuhtesse astudes või keeldudes töösuhtesse astumast või töösuhte tähtaja, kehtivuse, arengu või lõpetamise ajal, kujutab endast tööõiguse rikkumist, mille korral Kreeka tööinspeksioon määrab seaduse 3996/2011 (I seeria, [nr 170](#)) artikli 24 kohased halduskaristused.

Võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise korral rassi, nahavärvi, rahvuse või etnilise päritolu, sünnipära, usuliste või muude veendumuste, puude või kroonilise haiguse, vanuse, perekonnaseisu või sotsiaalse staatuse, seksuaalse sättumuse, sooidentiteedi või sooliste eripärade alusel on vastaspoolel või haldusasutusel kohustus tõendada kohtule, et selle põhimõtte rikkumist kujutavaid asjaolusid ei esinenud. Kannatanu on kaitstud ka töölt vabastamise või pahatahtliku kohtlemise eest kaebuse esitamise või õiguskaitses taotlemise korral.

## **2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?**

Seaduse [4052/2012](#) artikli 78 punktis i on sätestatud, et „eriti orjastavad töötingimused on töötingimused, mis tulenevad muu hulgas soolisest või muust diskrimineerimisest ja mille tagajärjeks on äärmine ebaproportsionaalsus võrreldes seaduslikult töötavate töötajate töötingimustega ning mis mõjutavad näiteks töötajate tervist ja ohutust ning on vastuolus inimväärikusega“. Artikli 89 lõikes 3 on sätestatud: „kolmanda riigi kodanikust saatjata alaealise ebaseadusliku töölevõtmise korral võtab pädev prokuratuur kõik vajalikud meetmed, et teha kindlaks alaealise isik ja kodakondsus ning see, kas ta on saatjata. Prokuratuur teeb kõik endast oleneva, et teha kiirest kindlaks tema perekonna asukoht, ning võtab viivitamata vajalikke meetmeid, et tagada tema seaduslik esindamine ja vajaduse korral esindamine kriminaalmenetluses. Prokurör, kes on pädev tegelema alaealiste asjadega, või sellise prokurööri puudumise korral esimese astme kohtu pädev prokurör võib – juhul, kui alaealise perekonna asukohta pole kindlaks tehtud või kui prokurör leiab, et asjaomases olukorras ei ole repatrieerimine alaealise huvides – nõuda, et võetaks kõik asjakohased meetmed alaealise kaitse tagamiseks, kuni kohus võtab vastu otsuse; prokurör peab esitama sellele kohtule taotluse eestkostja määramise kohta 30 päeva jooksul, nagu sätestatud tsiviilseadustiku artiklites 1532, 1534 ja 1592. 4. Sellistele isikutele tagatakse sobivad elamistingimused, kui neil ei ole piisavaid ressursse ja kui esimese astme kohtu pädev prokurör leiab, et see on vajalik. 5. Pädevatel prokuratuuridel, kohtutel ja politseiasutustel on kohustus kaitsta esmajärjekorras eelmainitud ohvreid, lähtudes asjakohastest õigusnormidest, tagada neile isikutele kirjalikud ja suulised tõlketeenused, kui nad ei räägi kreeka keelt, teavitada neid nende juriidilistest õigustest ning neile kättesaadavatest teenustest ja kättesaadavast vajalikust õigusabist“.

## **3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitses on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?**

See võimalus puudub.

## **4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

See võimalus puudub.

## **5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserni looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Kreeka ei kohusta Euroopa riikidevahelisi kontserni looma kaebuste lahendamise mehhanisme ega vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi.

## **6. Kas mul on haavatava kuriteohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitses on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Seaduse [4052/2012](#) artikli 78 punktis i on sätestatud, et „eriti orjastavad töötingimused on töötingimused, mis tulenevad muu hulgas soolisest või muust diskrimineerimisest ja mille tagajärjeks on äärmine ebaproportsionaalsus võrreldes seaduslikult töötavate töötajate töötingimustega ning mis mõjutavad näiteks töötajate tervist ja ohutust ning on vastuolus inimväärikusega“. Artikli 89 lõikes 3 on sätestatud: „kolmanda riigi kodanikust saatjata alaealise ebaseadusliku töölevõtmise korral võtab pädev prokuratuur kõik vajalikud meetmed, et teha kindlaks alaealise isik ja kodakondsus ning see, kas ta on saatjata. Prokuratuur teeb kõik endast oleneva, et teha kiirest kindlaks tema perekonna asukoht, ning võtab viivitamata vajalikke meetmeid, et tagada tema seaduslik esindamine ja vajaduse korral esindamine kriminaalmenetluses. Prokurör, kes on pädev tegelema alaealiste asjadega, või sellise prokurööri puudumise korral esimese astme kohtu pädev prokurör võib – juhul, kui alaealise perekonna asukohta pole kindlaks tehtud või kui prokurör leiab, et asjaomases olukorras ei ole repatrieerimine alaealise huvides – nõuda, et võetaks kõik asjakohased meetmed alaealise kaitse tagamiseks, kuni kohus võtab vastu otsuse; prokurör peab esitama sellele kohtule taotluse eestkostja määramise kohta 30 päeva jooksul, nagu sätestatud tsiviilseadustiku artiklites 1532, 1534 ja 1592. 4. Sellistele isikutele tagatakse sobivad elamistingimused, kui neil ei ole piisavaid ressursse ja kui esimese astme kohtu pädev prokurör leiab, et see on vajalik. 5. Pädevatel prokuratuuridel, kohtutel ja politseiasutustel on kohustus kaitsta esmajärjekorras eelmainitud ohvreid, lähtudes asjakohastest õigusnormidest, tagada neile isikutele kirjalikud ja suulised tõlketeenused, kui nad ei räägi kreeka keelt, teavitada neid nende juriidilistest õigustest ning neile kättesaadavatest teenustest ja kättesaadavast vajalikust õigusabist“.

Seaduse [3226/2004](#) sätete kohaselt võib anda tasuta õigusabi ELi liikmesriikide väikese sissetulekuga kodanikele ning kolmandate riikide väikese sissetulekuga kodanikele ja kodakondsuseta isikutele, kui nende seaduslik või alaline elukoht on ELis. Tasuta õigusabi ei saa anda kolmandate riikide kodanikele ja kodakondsuseta isikutele, kelle seaduslik või alaline elukoht ei ole ELis.

Tasuta õigusabi andmine tähendab, et antakse osaline või täielik vabastus kohtukulude maksimisest ning konkreetse taotluse esitamise korral määratakse advokaat, notar ja kohtutäitur, kellele on antud korraldus abi saajat kaitsta, esindada teda kohtus ning anda talle vajalikku abi vajalike toimingute tegemiseks.

Viimati uuendatud: 20/08/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Hispaania

### 1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Hispaanias on õiguskaitsevahendid inimõiguste rikkumise korral kättesaadavad tsiviil-, kriminaal- ja haldusajastu ning töövaidlusi lahendavates kohtutes.

Tsiviilkohtumenetluse seaduses (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) on sätestatud kohustus tagada teatavad õigused; juriidilised õigused ja asjaolud; kaitsemeetmed ja kõik muud õiguseaktides sõnaselgelt sätestatud kaitseviisid, mis võivad sellist väärkohtlemist mõjutada.

Kriminaalmenetluse seaduses (*Ley de Enjuiciamiento Criminal*) on sätestatud kohtumehhanismid ja õiguskaitsevahendid, mida on võimalik kriminaalmenetluse ajal kasutada. Kriminaalseadustikus (*Código Penal*) on konkreetselt sätestatud juriidiliste isikute kriminaalvastutus (artikkel 31a jj) ning sätestatud eri süüteod, mis võivad hõlmata ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumist, näiteks töötajate õiguste või rahvatervisevastased süüteod, keskkonnakuriteod, terrorismi rahastamine jne.

Seoses haldusmeetmetega on 1. oktoobri 2015. aasta seaduses 39/2015 (riiklike haldusorganite suhtes kohaldatava üldise haldusmenetluse kohta) ja 1. oktoobri 2015. aasta seaduses 40/2015 (avaliku sektori suhtes kohaldatava õigussüsteemi kohta) sätestatud valitsusasutuste distsiplinaarmenetluse ja vastutuse üldeeskirjad. Neid eeskirju rakendatakse konkreetsete seadustega ettevõtlusega seotud väärkohtlemise kohta (näiteks 23. oktoobri 2007. aasta seadus 26/2007 keskkonnastatuse kohta). Kohtumenetluste korral kohaldatakse 13. juuli 1998. aasta halduskohtumenetluse seaduses 29/1998 sätestatud õiguskaitsevahendeid.

Töösuhete valdkonnas on 10. oktoobri 2011. aasta seaduses 36/2011 (töövaidluste kohta) sätestatud kohtulik menetlus, mida kohaldatakse juhtumite suhtes, mille puhul töötaja või ametiühing väidab, et rikutud on ühinemisvabadust, streigiõigust või muid põhiõigusi ja kodanikuvabadusi, sealhulgas diskrimineerimis- ja ahistamiskeeldu.

Hispaania menetlusõiguses on kehtestatud kättesaadavad õiguskaitsevahendid hüvitise saamiseks juhtudel, kus äriühingu tegevusega on kaasnenud inimõiguste rikkumine. Kriminaalmenetluse seaduse artiklis 116 ja kriminaalseadustiku artiklis 116 on sätestatud, et isik, kellel on kriminaalvastutus süüteo eest, kannab süüteo eest ka tsiviilvastutust, kui süüteoga kaasneb kahju või vigastus. Juriidiliste isikute puhul hõlmab nende kriminaalvastutus kehtestatud sätete kohaselt tsiviilvastutust solidaarselt koos füüsiliste isikutega, kes on samades süütegudes süüdi mõistetud.

### 2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või töölase ärakasutamise suhtes?

Jah, Hispaania kriminaalseadustikus on sätestatud inimõiguste rikkumised, mida käsitletakse kuritegudena.

Keskkonnaküsimuste kohta on kriminaalseadustikus jaotis, mis käsitleb maakasutuse ja linnaplaneerimise ning ajaloolise pärandi ja keskkonna kaitsega seotud kuritegusid. Selles jaotises kriminaliseeritakse mitut liiki teod: ehitus rohelistes tsoonides või ökoloogilise tähtsusega aladel (artikkel 319), heide ja jäätmete vedamine, müra, kaevandamine jne, millega võib kaasneda oluline kahju õhu-, mulla- või veekvaliteedile, loomadele või taimedele (artikkel 325 jj).

Need teod on karistatavad vangistusega, trahvidega või ametist vabastamisega teatavate kutsealade või riigiametite puhul. Kriminaalseadustikus antakse ühtlasi kohtunikele ja kohtutele volitus nõuda kuriteo toimepanija kulul selliste meetmete võtmist, mis on vajalikud teoga rikutud ökoloogilise tasakaalu taastamiseks, ning mistahes muude kaitsemeetmete võtmist, mida on vaja eelmainitud jaotise kaitstud varade kaitsmiseks (artikkel 339).

Töötajate vastased kuriteod on reguleeritud kriminaalseadustiku II raamatu XV jaotisega (kriminaalseadustiku artiklid 311–318). Järgmised teod on karistatavad trahvi või vangistusega: selliste töötingimuste või sotsiaalkindlustuse vormide kehtestamine, millega kaasneb õigusnormides, kollektiivlepingutes või individuaalsetes lepingutes tunnustatud töötajate õiguste kahjustamine, tühistamine või piiramine (artikkel 311); töötamise samaaegne võimaldamine hulgaliselt töötajatele, ilma et nad registreeritaks asjakohases sotsiaalkindlustussüsteemis või ilma et oleks hangitud asjakohased tööloa (artikkel 311), või töötamise võimaldamine ilma tööloata kolmanda riigi kodanikele või lastele (artikkel 311a); ebaseaduslik töötajatega kaubitsemine või töölevõtmine eksitamise või pettuse teel (artikkel 312); eksitamine, simuleerides töölepingu olemasolu, et innustada isikut emigreeruma (artikkel 313); avaliku või erasektori töökohas toimuv isiku raske diskrimineerimine tema ideoloogia, usu või veendumuste, etnilise kuuluvuse, rassi või päritoluriigi, soo, seksuaalse sättumuse, pereolude, haiguse või puude, esindaja või ametiühingu ametniku staatuse alusel, suhete alusel ettevõtte teiste töötajatega või Hispaania riigi mistahes ametliku keele kasutamise alusel (artikkel 314); ühinemisvabaduse ja streigiõiguse piiramine (artikkel 315); tööalaste riskide ennetamise standardite rikkumine, ohustades töötajate elu, tervist või kehalist puutumatust (artikkel 316).

Kui kuriteo paneb toime juriidiline isik, kehtib karistus direktorite või teenuse eest vastutavate isikute suhtes ja ka nende isikutes suhtes, kes olid kuriteost teadlikud ja ei võtnud parandusmeetmeid, kuigi nad oleksid saanud seda teha.

### 3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitse on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

1. juuli 1985. aasta konstitutsiooniline seadus 6/1985 kohtusüsteemi kohta sisaldab eeskirju, mille kohaselt peab olema konkreetse teo ja Hispaania riigi vahel seos, et pädevad oleksid Hispaania kohtud.

Tsiviil- ja kaubandusajades on nimetatud seaduses sätestatud, et Hispaania kohtud on pädevad lahendama kõiki kaebusi, mis on esitatud Hispaania territooriumil kooskõlas selliste rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonide sätetega, mille osaline Hispaania on, ning kooskõlas Euroopa Liidu eeskirjadega ja Hispaania õigusega (artikkel 21). Kui hageja ei ela Hispaanias, on Hispaania kohtutel pädevus järgmistel juhtudel (artikkel 22d):

lepingupõhiste kohustustega seotud asjades, kui kohustus, mida nõue puudutab, on täidetud või tuleb täita Hispaanias;

lepinguväliste kohustustega seotud asjades, kui kahjustav tegu pandi toime Hispaania territooriumil;

nõuete puhul, mis on seotud Hispaania territooriumil asuva filiaali, büroo või äriruumiga;

asjades, mis on seotud tarbijate sõlmitud lepingutega, võivad tarbijad esitada Hispaanias nõude, kui nende või teise poole alaline elukoht on Hispaania territooriumil. Teine pool saab esitada Hispaanias nõude üksnes juhul, kui tarbija alaline elukoht on Hispaania territooriumil.

Kriminaalõiguses võivad kohtud menetleda kohtuasju seoses Hispaania territooriumil või Hispaania laevade või õhusõidukite pardal toime pandud kuritegude või väärtegudega, ilma et see piiraks selliste rahvusvaheliste lepingute sätteid, mille osaline Hispaania on. Hispaania kohtutel on teatavatel tingimustel pädevus ka väljaspool riigi territooriumi toime pandud süütegude menetlemiseks, kui kriminaalvastutusele võetavad isikud on Hispaania või kolmandate riikide kodanikud, kes said Hispaania kodakondsuse pärast süüteo toimepanemist (artikkel 23).

Tööhõiveasjades on Hispaania kohtutel pädevus järgmistel juhtudel (artikkel 25).

1.° Töölepingutest tulenevate õiguste ja kohustuste valdkonnas, kui teenuseid on osutatud Hispaanias või kui leping sõlmiti Hispaania territooriumil; kui hageja elukoht on Hispaanias või kui tal on Hispaanias büroo, filiaal, delegatsioon või muud liiki esindus; kui töötaja ja tööandja on Hispaania kodanikud, olenemata sellest, kus teenuseid osutati või leping sõlmiti; lepingute korral, mis käsitlevad laeva pardal töötamist, kui leping põhineb pakkumisel, mille Hispaania töötaja sai Hispaanias.



2.° Seoses selliste õigusaktide järgimise kontrollimisega, mis käsitlevad Hispaanias sõlmitud kollektiivlepingud ja nõudeid, mis tulenevad Hispaania territooriumil toimuvatest kollektiivsetest töötüldidest.

3.° Sotsiaalkindlustusega seotud nõuete korral, mis on esitatud Hispaania üksuste suhtes või selliste üksuste suhtes, kelle registrijärgsed asukohad, bürood, delegatsioonid või muud esindused asuvad Hispaanias.

**4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsemide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspektsioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

Hispaanias on ombudsman (*Defensor del Pueblo*) Hispaania parlamendi kõrgem volinik (*Alto Comisionado de las Cortes Generales*), kes vastutab kodanike põhiõiguste ja vabaduste kaitse eest, tehes järelevalvet Hispaania valitsusasutuste tegevuse üle.

Kõik kodanikud saavad taotleda ombudsmanilt meetmete võtmist (see on tasuta), et uurida Hispaania valitsusasutuste või nende esindajate väidetavaid rikkumisi. Ombudsman võib rikkumisest teada saades sekkuda ka omal algatusel, isegi kui kaebust ei ole esitatud. Tema volitused ei laiene aga hargmaiste ettevõtjate tegevusele väljaspool Euroopa Liitu.

Ombudsman annab Hispaania parlamendile aru aastaaruandes ning võib avaldada ka eriaruandeid küsimuste kohta, mida ta peab oluliseks, kiireloomuliseks või erilist tähelepanu vääriivateks.

Lisateavet selle kohta leiate [siit](#).

Tööjärelevalvega tegeleb Hispaanias töö- ja sotsiaalkindlustusinspektsioon (*Inspección de Trabajo y Seguridad Social*), kes annab aru töö-, rände- ja sotsiaalkindlustusministeeriumile (*Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social*). Töö- ja sotsiaalkindlustusinspektsioonile antud haldusvolitused võimaldavad tal kontrollida tööõigusnormide järgimist ja kehtestada asjakohaseid kohustusi, anda nõu ning osaleda tööõigusasjades lepitamises, vahendamises ja vahekohtumenetluses, kui see on asjakohane.

Kõik, kes saavad teada tegudest, mis võivad kujutada endast rikkumist, millega tegelemine kuulub tööinspektsiooni pädevusse (tööjõu, töötervishoiu ja tööohutuse, sotsiaalkindlustuse, tööhõivega jne seotud küsimused), võivad tööinspektsiooniga ühendust võtta. Kaebusi võib esitada isiklikult (provintside töö- ja sotsiaalkindlustusinspektsioonides); elektrooniliselt töö-, rände- ja sotsiaalkindlustusministeeriumi veebisaidil või posti teel.

Lisateavet leiate [siit](#).

Keskkonnajärelevalvega tegelevad Hispaania piirkondlikud valitsused, kes määravad vajaduse korral karistuse sellise käitumise eest, mis kujutab endast selles valdkonnas rikkumist. 23. oktoobri 2007. aasta seaduses 26/2007 keskkonnavastutuse kohta on kehtestatud majandustegevusega tegelevate ettevõtjate kohustus heastada tekitatud keskkonnakahju. Kui selline tegevus kujutab endast kuritegu, kohaldatakse küsimuses 2 osutatud kriminaalõigust. Sellistel juhtudel kohaldatakse ka eespool mainitud õigusnorme seoses hüvitamisega ja tsiviilvastutusest tulenevate nõuetega.

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontseerne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Selliseid vaidlusi ei ole võimalik lahendada 6. juuli 2012. aasta seaduses 5/2012 (vahendamise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades) kirjeldatud Hispaania tsiviil- ja kaubandusasjade vahendussüsteemi abil, sest selle õigusakti kohaldamisalasse ei kuulu vaidlused võõrandamatute õiguste üle (artikkel 2). Selles küsimuses on asjakohane välisasjade riigisekretariaadi 1. septembri 2017. aasta otsus ettevõtlust ja inimõigusi käsitleva riikliku tegevuskava avaldamise kohta (avaldatud riigi ametlikus väljaandes 14. septembril 2017). Kavas on arutatud vajadust kehtestada tõhusad meetmed inimõiguste kaitsmiseks ärimaailmas ning kohtulike, kohtuvälise ja haldusalaste mehhanismide reguleerimiseks, et tagada nimetatud õiguste rikkumise korral õiguskaitsevahendid.

**6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina erioõigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Hispaania põhiseaduse artiklis 119 on tunnustatud õigust tasuta õigusabile juhtudel, kui see on õigusaktides sätestatud ja kui hageja suudab tõendada, et tal pole kohtusse pöördumiseks piisavaid rahalisi vahendeid. Seda põhiseaduslikku õigust rakendatakse 10. jaanuari 1996. aasta seadusega 1/1996 tasuta õigusabi kohta. Äriühingute toime pandud inimõiguste rikkumiste ohvrid võivad saada tasuta õigusabi, kui nende rahaliste vahendite summa ei ületa seaduses 1/1996 sätestatud piirmäära. Seda piirmäära tõsteti pärast seaduse 1/1996 muutmist 2015. aastal. Et suurendada tasuta õigusabi saavate isikute võimalikku arvu, võetakse piirmäära puhul arvesse ka hageja teatavaid isiklike asjaolusid, näiteks perekondlike kohustusi. Antav abi hõlmab õiguskaitset kutseliste esindajate poolt, õigusabi ning teavet kättesaadavatest kohtuvälisest allikatest.

Seadusega 1/1996 reguleeritakse ka tasuta õigusabi andmist piiriülestes kohtumenetlustes. Seda abi võivad saada füüsilised isikud, kes on Euroopa liidu kodanikud või kolmanda riigi kodanikud, kes elavad seaduslikult ELi liikmesriigis.

Abi antakse üksnes tsiviil- ja kaubandusvaidlustes ning tsiviil- ja kaubandusvaidluste kohtuvälise menetluse korral, kui pooled on õigusaktide kohaselt kohustatud sellise menetluse algatama või kui asjaomane kohus otsustab selle menetluse algatada.

Viimati uuendatud: 17/01/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Horvaatia

**1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrisk? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?**

Inimõiguste rikkumise ohvrid võivad taotleda kohtulikku kaitset:

tsiviilkohtumenetluses, milles neile võidakse välja mõista hüviit varalise või mittevaralise kahju eest (mittevaralise kahju eest isikuõiguste rikkumise korral[1]); kriminaalmenetluses, milles kannatanu võib esitada toime pandud kuriteoga tekitatud kahju hüvitamise nõude.

Tsiviilkohtumenetluse seaduse (*Zakon o parničnom postupku*) (*Narodne Novine* (NN, Horvaatia Vabariigi ametlik väljaanne) nr 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13, 89/14 ja 70/19) artiklis 1 on sätestatud, et see seadus reguleerib menetlusnorme, mille alusel kohtud lahendavad põhiliste inim- ja kodanikuõiguste ja -kohustuste asju ning kodanike isiklike ja perekonnasuhete asju ning töö-, kaubandus-, vara- ja muud tsiviilasju, kui õigusnormides ei ole sätestatud, et mõnda neist tuleb lahendada mõne muu menetluse normide kohaselt. Peale selle on tsiviilkohtumenetluse seaduse artiklis 185 sätestatud, et tsiviilkohtumenetluse algatamiseks tuleb esitada hagi/avaldus.

**Töösajades, eriti tähtaegu ja kohtuistungite aegu määrates, pöörab kohus alati erilist tähelepanu vajadusele töövaidlused kiiresti lahendada.**

**2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?**

Kriminaalmenetluse seaduse (*Zakon o kaznenom postupku*, NN nr 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17 ja 126/19) artiklis 43 on loetletud kõikide kuriteoohvrte üldised õigused (kuriteoohvrte õigus abiteenustele, õigus tõhusale psühholoogilisele ja muule eksperdiabile ning kuriteoohvrite seaduse alusel abistavate ametiasutuste, organisatsioonide või institutsioonide toele, õigus kaitsele hirmutamise ja kättemaksu eest, õigus

ohvri väärikuse kaitsele tunnustajana küsitlemisele ajal, õigus pärast kuriteokaebuse esitamist põhjendamatu viivitusega ülekuulamisele ja õigus sellele, et täiendavaid ülekuulamisi korraldataks kriminaalmenetluses üksnes vajalikul määral, õigus kasutada menetlustes, milles ohver osaleb, usaldusisiku abi, õigus sellele, et meditsiiniprotseduure tehtaks võimalikult vähe ja üksnes juhul, kui need on kriminaalmenetluse jaoks hädavajalikud, õigus teha karistussepanek ja esitada erasüüdistus karistusseadustiku (*Kazneni zakon*) alusel, õigus osaleda kriminaalmenetluses kannatanuna, õigus saada teavet kuriteokaebuse rahuldamata jätmise kohta ja selle kohta, et prokurör (*državni odvjetnik*) otsustas süüdistust mitte esitada, ning õigus võtta süüdistuse esitamine prokurörit üle, õigus saada prokurörit teavet ohvri kuriteokaebuse alusel võetud meetmete kohta ja esitada kaebus kõrgemale prokuröriale, õigus saada taotluse korral ja põhjendamatu viivitusega teavet kahtlustatava või süüdistatava kinnipidamisest või eelvangistusest või süüdimõistetud vanglakaristuse kandmisest vabastamise ja vanglast põgenemise kohta ning ohvri kaitseks võetavate meetmete kohta, õigus saada taotluse korral teavet kriminaalmenetluse lõpetamise lõpliku otsuse kohta ning muud seaduses sätestatud õigused).

Kriminaalmenetluse seaduse artiklis 44 on sätestatud inimkaubanduse (mis võidakse toime panna kellegi töö ärakasutamise eesmärgil sunniviisilise töö või sundusega) ohvrite erioigused. Lisaks selle seaduse artikliga 43 ette nähtud õigustele on inimkaubanduse ohvritel õigus saada enne küsitlemist tasuta nõustamist ja õigus tasuta esindaja määramisele riigi kulul, õigus olla politseis või prokuratuuris (*državno odvjetništvo*) küsitatud samast soost isiku poolt ja võimaluse korral sellesama isiku poolt, kui küsitlemist korraldatakse, õigus mitte vastata küsimustele, mis ei ole kuriteoga seotud ja puudutavad ohvri eraelu, õigus taotleda küsitlemist audiovisuaalsete vahendite abil, õigus isikuandmete kaitsele ning õigus taotleda menetluse kinniseks kuulutamist.

Kriminaalmenetluse seaduse artiklis 43a ja ohvrite individuaalse hindamise meetodeid käsitlevates eeskirjades (*Pravilnik o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve*, NN nr 106/17; edaspidi „eeskirjad“) on sätestatud ohvrite individuaalse hindamise menetlus, et teha kindlaks kuriteoohvri erikaitsemeetmete võtmise vajadus ja kui see on olemas, määrata kindlaks, milliseid erikaitsemeetmeid (sealhulgas menetluslikud kaitsemeetmed, nagu küsitlemise erimeetodid, sidetehnoloogia kasutamine kurjategijaga silmsideme vältimiseks, menetluse kinniseks kuulutamine, küsitlemine samast soost isiku poolt ja võimaluse korral sellesama isiku poolt, kui küsitlemist korraldatakse, usaldusisiku kasutamine, isikuandmete kaitse) tuleks kohaldada, hõlbusades tasuta nõustamist riigi kulul ja muid seaduses sätestatud meetmeid. Arvestatakse tõsiasjaga, et raskete kuritegude hulka kuuluvad muu hulgas inimkaubandus ja organiseeritud kuritegevus, seega ka keskkonnakuriteod, kui need on toime pandud kuritegeliku ühenduse poolt.

Ohvrite õiguste kaitse Horvaatia Vabariigis tagavad kriminaalõigusaktid ja Horvaatia põhiseadus (*Ustav Republike Hrvatske*) ning nende järgimise tagavad liikmesriigi kohtud. Kui kõik liikmesriigi tasandil kättesaadavad õiguskaitsevahendid on ammendatud, võivad ohvrid algatada viimase abinõuna menetluse Euroopa Inimõiguste Kohtus Strasbourgis, kui nad leiavad, et liikmesriigi tasandil on rikutud üht nende põhiõigust, mis on tagatud Euroopa inimõiguste konventsiooniga.

### **3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitse on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?**

Tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 27 kohaselt on Horvaatia kohtud pädevad lahendama rahvusvaheliste mõõtmega vaidlusi, kui selline pädevus on sõnaselgelt sätestatud seaduses või rahvusvahelises lepingus.

Seoses kohtualluvusega tsiviil- ja kaubandusajades on rahvusvahelise eraõiguse seadusega (*Zakon o međunarodnom privatnom pravu*, NN nr 101/17) sõnaselgelt ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (edaspidi „Brüsseli I määrus“) kohaldamine selle kohaldamisalasse kuuluvates olukordades ja laiendatud selle kohaldamist olukordadele, mis on seotud kolmandate riikidega.

Brüsseli I määruse artiklis 4 sätestatud kohtualluvuse põhireegli kohaselt esitatakse hagi nende isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse sõltumata nende kodakondsusest. Artikliga 63 on ette nähtud, et juriidilise isiku alaline asukoht on tema põhikirjajärgne asukoht, juhatare asukoht või peamine äritegevuse koht.

Olukorrad, milles kostja vastu võib hagi esitada muus kui tema alalise elukoha liikmesriigis, on sätestatud artiklites 7–9 (valikuline kohtualluvus). Seepärast reguleerib artikli 7 lõige 2 lepinguväliste suhete kohtualluvust ja selles on sätestatud, et sellise isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib lepinguvälise kahju puhul esitada hagi teises liikmesriigis selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda.

Peale selle on rahvusvahelise eraõiguse seaduse artiklis 58 sätestatud vajalik pädevus järgmiselt. Kui selle seaduse või muude Horvaatia seaduste või Horvaatias kehtivate rahvusvaheliste lepingute kohaldamine ei määra kindlaks kohtualluvust sellise kostja puhul, kelle alaline elukoht on kolmandas riigis, ja kui menetlust ei saa või ei ole mõistlik toimetada välismaal, on pädevad Horvaatia kohtud, kui menetluse ese on Horvaatiaga piisavalt seotud, et menetlust on asjakohane toimetada Horvaatias.

### **4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

Ombudsmani seaduse (*Zakon o pučkom pravobraniteljju*) kohaselt vastutab Horvaatia ombudsman üksnes nende kaebuste menetlemise eest, mis on seotud õigusnormide rikkumisega riigi ametiasutuste, kohalike ja piirkondlike omavalitsusüksuste ning avalik-õiguslike juriidiliste isikute töös, mis tähendab järelikult, et erasektori õigusrikkumistega seotud kaebuste uurimine ei ole lubatud. Lisaks on artikliga 20 ette nähtud, et igaüks, kes leiab, et nende ametiasutuste ebaseadusliku või õigusnorme rikkuva käitumisega on ohustatud või rikutud tema põhiseaduslikke või muid seaduslikke õigusi ja vabadusi, võib pöörduda pädevasse kohtusse. Seega ei pea isik, kes soovib ombudsmani büroole (*Ured pučkog pravobraniteljja*) kaebuse esitada, olema ELi kodanik, kuid ombudsman menetleb kaebust tingimisel, et inimõiguste rikkumise on toime pannud üks või mitu ametiasutust. Kuna Horvaatia ombudsmani büroo saab sageli erasektoriga seotud kaebusi, kasutatakse kodanike kogemusi ja kaebusi siiski nii aastaaruannetes kui ka kohtumenetlustes osalemise kaudu, et soovitada konkreetseid meetmeid, ilma milleta ei oleks võimalik saavutada kõrgemal tasemel õigus- ja kodanikukaitset.

Teiselt poolt kohaldatakse diskrimineerimisvastast seadust (*Zakon o suzbijanju diskriminacije*) kõikide riigi ametiasutuste, kohalike ja piirkondlike omavalitsusüksuste, avalik-õiguslike juriidiliste isikute ning kõikide juriidiliste ja füüsiliste isikute tegevuse suhtes, eriti järgmistes valdkondades: töö ja töötingimused, juurdepääs füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisele ja asjaomastele seotud tegevustele, sealhulgas valikukriteeriumid, ning värbamis- ja edutamistingimused; juurdepääs igat liiki kutseõppele ja kutsealasele koolitusele ning ümberõppele; haridus, teadus ja sport; sotsiaalkindlustus, sealhulgas sotsiaalkindlustus; pensioni- ja ravikindlustus; kohtu- ja haldussüsteem, avalik teave ja meedia; juurdepääs kaupadele ja teenustele ning kaupade pakkumine ja teenuste osutamine; ametiühingute, kodanikuühiskonna organisatsioonide, erakondade või muud liiki organisatsioonide liikmesus ja neis tegutsemine ning kultuuri- ja kunstiloomes osalemine.

Peale selle võtab ombudsmani büroo kui diskrimineerimisvastane keskasutus vastu kõikide füüsiliste ja juriidiliste isikute teated ning vaatab teated läbi, mistõttu võib ta esitada õiguslikult mittedivulge soovitusi, arvamusi, ettepanekuid ja hoiatusi diskrimineerimise vastu võitlemiseks ja diskrimineeritud isiku õiguste kaitseks. Ta võib ka diskrimineerimise peale kaebuse esitanud isiku poolel kohtumenetlusesse astuda või esitada diskrimineerimisvastase ühishagi, kui ta tõendab, et kostja on oma käitumisega tõenäoliselt rikkunud paljude isikute õigust võrdselt kohtlemisele seoses diskrimineerimisvastase seadusega tunnustatud õiguste ja väärtustega (rass või etniline päritolu, nahavärv, sugu, emakeel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne taust, varaline seisund, ametiühingu liikmesus, haridus, sotsiaalne staatus, tsiviilõiguslik või perekonnaseis, vanus, tervislik seisund, puue,

genotüüp, soodentiteet või sooväljendus või seksuaalne sättumus). Ka isik, kellel on õigus esitada ombudsmanile diskrimineerimiskaebus, ei pea olema ELi kodanik.

Uue [rikkumisest teatajate kaitse seadusega](#) (*Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti*), mis jõustus 1. juulil 2019, on ette nähtud, et rikkumisest teatajad võivad pöörduda oma õiguste kaitseks ombudsmani poole, kui nad tõendavad, et nad on rikkumisest teatamise tõttu tõenäoliselt sattunud või võivad sattuda kahjulike sündmuste ohvraks. Selle seaduse kohaselt ei pea kaebust esitada sooviv isik olema ELi kodanik ja ombudsman võib võtta meetmeid avalikust või erasektorist pärit rikkumisest teataja kaitseks (märkus: seaduses on rikkumisest teataja määratletud kui *isik, kes on teadlik töandja tööülesannete täitmisega seotud õigusnormide rikkumistest, näiteks seaduste, määruste, eeskirjade, eetikakoodeksite või tegevusjuhendite või äriühingu siseaktide rikkumistest, ja on neist teatanud*). Tuleb rõhutada, et tööülesannete täitmine hõlmab lisaks lepingulisele tööle ka vabatahtlikku tööd, ajutistel teenuslepingutel põhinevat tööd, õppimise ajal töötamist jne). Rikkumisest teataja võib olla ka isik, kes osales värbamismenetluses kandidaadina. Lisaks peab Horvaatia Vabariik OECD investeringute komitee kui erapooletu järelevalveorganiga ühineva riigina rakendama vastutustundliku ärikäitumise, st inimõiguste kaitsmise osana järgmisi suuniseid: veebisaidil vastutustundliku ärikäitumise kohta teabe esitamine, päringute töötlemine, lepituse kasutamine võimalikust vastutustundetust ärikäitumisest tulenevate probleemide lahendamiseks ning teabevahetus sidusrühmadega, et vältida kohtuvaidlusi. Peale selle on Horvaatia loonud riikliku inspeksiooni (*Državni inspektorat*), mis koosneb pädevatest osakondadest ja talitustest (nagu töötervishoiu ja tööohutuse järelevalve osakond ning tööjärelevalve osakond).

Lisateavet riikliku inspeksiooni või nimetatud sektorite/osakondade töö ja pädevuse ulatuse kohta saab järgmistelt linkidelt:

[kontaktandmed](#)

[töötervishoiu ja tööohutuse järelevalve osakond](#)

[tööjärelevalve osakond](#)

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda nende süsteemide toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Horvaatias ei ole ette nähtud kohustuslikke lepitussüsteeme ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste menetlemiseks. Tarbijate ja kauplejate vaheliste tarbijavaidluste lepitusmenetlust reguleerib tarbijavaidluste alternatiivse lahendamise seadus (*Zakon o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova*, NN nr 121/16 ja 32/19), millega võeti üle tarbijavaidluste lahendamist käsitlevad ELi direktiivid ja määrus. Inimõiguste kaitsega seotud küsimuste ja muude õigustega seotud vaidluste puhul võib soovitada kasutada lepitust mõnes Horvaatia lepituskeskuses, kus vaidluse saab lahendada poolte huvidest lähtudes. Asjakohastelt lehekülgedelt leiata lisateavet järgmise kohta:

[lepitus liikmesriikides](#)

[lepitaja otsing](#)

[tarbijavaidluste alternatiivne lahendamine](#)

[lepituskeskused](#)

Tarbijakaitse seaduse (*Zakon o zaštiti potrošača*) kohaselt peab kaupleja andma tarbijale võimaluse esitada kirjalik kaebus posti, faksi või e-kirja teel.

Riikliku inspeksiooni seaduse (*Zakon o državnom inspektoratu*) kohaselt võib kontrolli teha selliste avalduste alusel, mis sisaldavad avaldaja andmeid (ees- ja perekonnanimi ning elukoha aadress) ja milles on ära märgitud õigusvastane tegu.

Hargmaiste ettevõtjate töötajate puhul nõuab tööseadus (*Zakon o radu*), et vähemalt 20 töötajaga töandja peab määrama isiku, kellele on koos töandjaga tehtud ülesandeks võtta vastu ja menetleda kaebusi, mis on seotud töötajate väärkuse kaitsega.

Neid tegevusi jälgib [riiklik inspeksioon](#).

**6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina erioõigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitsel on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise korral õiguskaitsel taotleval ohvril on samad õigused nagu teistel kuriteoohvritel kriminaalmenetluses. Lisateavet saab Euroopa e-õiguskeskkonna portaalist:

[kuriteoohvrite õigused kriminaalmenetluses](#)

[kuriteoohvrite hüvitise maksmine](#)

Tasuta õigusabi seaduse (*Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*) kohaselt on õigus saada tasuta õigusabi järgmistel isikutel:

Horvaatia kodanikud;

lapsed, kes ei ole Horvaatia kodanikud, kuid viibivad Horvaatias seaduse kohaselt vastutava täiskasvanud saatjata;

ajutise elamisloaga välismaalased vastastikkuse alusel ja alalise elamisloaga välismaalased;

ajutise kaitse all olevad välismaalased;

seadusliku aluseta riigis viibivad välismaalased ja lühiajaliselt riigis viibivad välismaalased välja- või tagasisaatmismenetluses;

varjupaigataotlejad, pagulasseisundi saanud isikud ja täiendava kaitse seisundi saanud välismaalased ja nende pereliikmed, kes elavad Horvaatias seaduslikult, menetlustes, milles nad ei saa õigusabi eriseaduse alusel.

Tasuta õigusabi seadus (NN nr 143/13 ja 98/19) reguleerib tingimusi ja menetlust, mille kohaselt vähem soodsas olukorras olevad isikud võivad kasutada õigust saada õigusnõustamist ning pöörduda tsiviil- ja haldusküsimustes kohtute ja teiste avalik-õiguslike asutuste poole.

Tasuta õigusabi seaduses on sätestatud, et muude kui Horvaatia kodanike puhul saavad tasuta õigusabi järgmised isikud:

lapsed, kes ei ole Horvaatia kodanikud, kuid viibivad Horvaatias seaduse kohaselt vastutava täiskasvanud saatjata;

ajutise elamisloaga välismaalased vastastikkuse alusel ja alalise elamisloaga välismaalased;

ajutise kaitse all olevad välismaalased;

seadusliku aluseta riigis viibivad välismaalased ja lühiajaliselt riigis viibivad välismaalased välja- või tagasisaatmismenetluses;

varjupaigataotlejad, pagulasseisundi saanud isikud ja täiendava kaitse seisundi saanud välismaalased ja nende pereliikmed, kes elavad Horvaatias seaduslikult, menetlustes, milles nad ei saa õigusabi eriseaduse alusel.

Tasuta õigusabi saajad võivad kasutada õigust saada esmast ja/või teisest tasuta õigusabi vastavalt seaduses sätestatud tingimustele.

Esmase tasuta õigusabi hõlmab üldist õiguskaitsel, õigusnõustamist, esildisi ametiasutustele, Euroopa Inimõiguste Kohtule ja rahvusvahelistele organisatsioonidele kooskõlas rahvusvaheliste lepingute ja nende asutuste/organisatsioonide kodukorraga, esindamist ametiasutuste menetlustes ja õigusabi vaidluste kohtuväliseks lahendamiseks. Seda annavad maakondade ja Zagrebi linna (*Grad Zagreb*) haldusasutused volitatud ühenduste ja õiguskeskuste kaudu ning seda võidakse anda mis tahes õigusküsimuses. Esmase tasuta õigusabi kasutamise menetluse algatamiseks võetakse otse ühendust esmase tasuta õigusabi andjaga, kes otsustab oma äranägemise järgi, kas esmase tasuta õigusabi saamise tingimused on täidetud.

Teisene tasuta õigusabi hõlmab õigusnõustamist, esildisi menetlustes, mis on seotud töötajate õiguste kaitsega töandja ees, esildisi ja esindamist kohtumenetluses ning õigusabi vaidluse lahendamiseks kompromissiga. Teisest tasuta õigusabi annavad advokaadid. Teisene tasuta õigusabi hõlmab ka kohtukulude tasumisest vabastamist.

Selleks et saada teisest tasuta õigusabi kohtumenetluses esildiste tegemise ja esindamise ning kohtukuludest vabastamise kujul, peab taotleja varaline seisund vastama tasuta õigusabi seaduses sätestatud nõuetele, st taotleja ja tema leibkonnaliikmete igakuine kogusissetulek leibkonnaliikme kohta ei tohi ületada maksubaasi summat (3326,00 kuna) ning taotlejale ja tema leibkonnaliikmetele kuuluva vara koguväärtus ei tohi ületada 60-kordset maksubaasi summat (199 560,00 kuna).

Lisaks varalistele nõuetele vastamisele tuleb teisest tasuta õigusabi taotleda ühes järgmist liiki menetluses, mis on seotud järgmisega:

asjaõigused, välja arvatud kinnistusraamatu toimingud;

töösuhted;

peresuhted, välja arvatud vastastikusel kokkuleppel abielu lahutamise menetlus, kui abikaasadel ei ole ühiseid või lapsendatud alaealisi lapsi või lapsi, kelle suhtes on neil vanema hooldusõigus pärast nende täisealiseks saamist;

täite- ja tagatismenetlused seoses sellistest menetlustest tulenevate nõuete sundtäitmise või täitmise tagamisega, mille jaoks võidakse tasuta õigusabi seaduse sätete kohaselt anda õigusabi;

vaidluse lahendamine kompromissiga;

erandkorras ja kooskõlas tasuta õigusabi seaduse põhieesmärgiga kõik muud haldus- ja tsiviilkohtumenetlused, kui selline vajadus tuleneb taotlejate ja nende leibkonnaliikmete konkreetsest olukorrast.

Teisese tasuta õigusabi saamise menetluse algatamiseks esitatakse taotlus asjaomase maakonna või Zagrebi linna pädevale haldusasutusele. Taotlus esitatakse tüüpvormil, mis peab sisaldama taotleja ja tema leibkonnaliikmete nõusolekut, millega võimaldatakse juurdepääs kõikidele nende kogusissetuleku ja -vara andmetele ning taotleja kinnitust, et esitatud teave on õige ja täielik.

Kui taotleja vastab teisese tasuta õigusabi saamise õiguse kasutamise õiguslikele nõuetele, väljastab pädev asutus teisese tasuta õigusabi andmise menetluses teisese tasuta õigusabi andmise otsuse, milles on esitatud antava õigusabi liik ja ulatus. Teisese tasuta õigusabi andmine tähendab täielikku või osalist tagatist teisese tasuta õigusabi kulude tasumiseks, olenevalt taotleja ja tema leibkonnaliikmete igakuisest kogusissetulekust. Teisese tasuta õigusabi andmise otsuses täpsustatakse ka teisest tasuta õigusabi andev advokaat.

Kui taotleja ei vasta teisese tasuta õigusabi saamise tingimustele, väljastatakse taotluse tagasilükkamise otsus. Taotleja võib esitada taotluse tagasilükkamise otsuse peale justiitsministeeriumile (*Ministarstvo pravosuđa*) vaide. Justiitsministeeriumi otsuse suhtes vaie tagasi lükata võib algatada halduskohtumenetluse.

Kui tasuta õigusabi saaja kaotab kohtuvaidluse, mille jaoks teisest tasuta õigusabi anti, ei pea ta õigusabi kulusid hüvitama. See ei tähenda siiski, et kohtuvaidluse kaotanud teisese tasuta õigusabi saaja oleks vabastatud vastaspoole menetluskulude tasumisest. Nende kulude jaotuse otsustab kohus kohtumenetlust reguleerivate õigusnormide kohaselt.

Tasuta õigusabi võidakse anda ka piiriüleste vaidluste korral. Tasuta õigusabi seaduses on piiriülene vaidlus määratletud kui vaidlus, mille korral on tasuta õigusabi taotleja alaline elukoht või harilik viibimiskoht muus Euroopa Liidu liikmesriigis kui see, kus kohus tegutseb või kohtuotsus tuleb täita.

Tasuta õigusabi piiriüleste vaidluste korral antakse tsiviil- ja kaubandusasjades, lepitusmenetluses, vaidluste kohtuväliseks lahendamiseks, ametlike dokumentide täitmisele pööramiseks ja sellistes menetlustes õigusnõu andmiseks. Õigusnorme, mis käsitlevad tasuta õigusabi piiriüleste vaidluste korral, ei kohaldata maksu-, tolli- ja muudes haldusmenetlustes.

Piiriüleste vaidluste korral tasuta õigusabi taotlejatele antakse tasuta õigusabi, kui nad vastavad tasuta õigusabi seaduses sätestatud nõuetele. Tasuta õigusabi seaduses sätestatud õigusabi andmise nõuetele mittevastavatele taotlejatele võidakse erandkorras anda tasuta õigusabi, kui nad tõendavad, et ei suuda menetluskulusid tasuda seetõttu, et nende alalise elukoha või hariliku viibimiskoha liikmesriigi ja Horvaatia elamiskulud ei ole võrreldavad.

Horvaatias peab taotleja või tema alalise elukoha või hariliku viibimiskoha liikmesriigi pädev asutus (edastav asutus) esitama tasuta õigusabi taotluse justiitsministeeriumile (vastuvõttev asutus). Vormid ja lisatud dokumendid peavad olema horvaadi keeles. Vastasel juhul lükatakse taotlus tagasi.

Kui vaidlus, milleks taotleja tasuta õigusabi taotleb, ei ole piiriülene või kui taotlejal ei ole õigust saada piiriülestes vaidlustes tasuta õigusabi, väljastab justiitsministeerium taotluse tagasilükkamise otsuse. Justiitsministeeriumi otsuse peale ei saa esitada vaiet, kuid saab algatada halduskohtumenetluse.

Horvaatiale siduvate kahepoolsete ja mitmepoolsete rahvusvaheliste lepingute alusel võidakse tasuta õigusabi anda isikutele, kes ei ela Euroopa Liidus.

Teavet tasuta õigusabi kohta Horvaatias saab järgmiselt veebilehelt:

[tasuta õigusabi](#)

---

[1] Isikuõigused: õigus elule, füüsilisele ja vaimsele tervisele, mainele, aule, väärikusele, nimele, era- ja perekonnaelu puutumatusse, vabadusele jne.

Viimati uuendatud: 09/02/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Küpros

### 1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Vastavalt muudetud seaduse 174/1989 (tööandja vastutuse (kohustuslik kindlustus) kohta) sätetele on töötajatel, kes on ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrid, õigus hüvitisele nende töö tõttu või ajal juhtunud tööõnnetuse korral (surm või isikukahju) või nende töö tõttu tekkinud kutsehaiguse korral. Selle seaduse kohaselt peavad kõik tööandjad sõlmima vastutuskindlustuse lepingu, mis katab tööõnnetusi või töötajatel tekkinud kutsehaigusi. See nõue puudutab ka selliste Küprose alaliste elanike tööd, kes töötavad välismaal ja kellel on juhtunud tööõnnetus või kellel on tekkinud kutsehaigus. Seaduses on sätestatud iga õnnetuse või kutsehaiguse minimaalne kindlustussumma töötaja kohta (sada kuuskümmend tuhat eurot, 160 000 eurot) ning iga sama tegevusega seotud juhtumi või juhtumite rühma kohta (kolm miljonit nelisada viisteist tuhat, 3 415 000 eurot), sealhulgas kulud ja intress.

Et tagada töötajale sellise hüvitise maksmine, mille summa ületab seaduses sätestatud hüvitissummat, tuleb esitada kohtule asjakohane hagi.

Tööandja filiaalides/ettevõtetes tehtavate kontrollide käigus, mille eesmärk on teha kindlaks, kas järgitakse tööohutust ja töötervist käsitlevaid õigusakte, kontrollivad tööinspektsiooni inspektorid ühtlasi, kas olemas on tööandja kohustuslikku vastutuskindlustust tõendav dokument.

### 2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?

Vt vastus küsimusele 1 eespool.

### 3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitses on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

Õiguskaitses ei ole kättesaadav. Küsimuses kirjeldatud teabe ja andmete põhjal ei paista olevat ühtegi seost, mille põhjal Küprose kohtud pädevad oleksid.

### 4. Kas ombudsmeni institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspektsioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?



Ei. Kolmandate riikide kodanikele, kes väidavad end olevat inimõiguste rikkumise ohvrid, tagavad sõltumatud asutused asjakohase kaitse tingimused, et rikkumine pandi toime Küprosel.

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Vastavalt määrusele (EL) nr 524/2013 tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise kohta peavad veebipoodidega äriühingud andma oma veebisaitidel teavet internetipõhiste vaidluste lahendamise platvormide kohta.

**6. Kas mul on haavatava kuriteohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel?**

Õigusabi on kättesaadav igale Küprose Vabariigi territooriumil elavale füüsilisele isikule, kelle inimõigusi on rikutud, olenemata sellest, kas asjaomane isik on Küprose Vabariigi või ELi kodanik.

**Millised kulud katab õigusabi?**

Õigusabi antakse järgmise jaoks:

advokaadi teenused,  
õigusnõustamine ja  
kohtus esindamine.

**Kas õiguskaitsel on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Ei.

Viimati uuendatud: 22/07/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastada tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Lätis

**1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?**

☞ **Tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 1 lõike 1** kohaselt on igal füüsilisel ja juriidilisel isikul õigus oma rikutud või vaidlustatud tsiviilõiguste või õigustatud huvide kohtulikule kaitsele. Kui isik leiab, et ta on langenud ettevõtlusega seotud ja tema tsiviilõigusi rikkuva inimõiguste rikkumise ohvriks, võib ta esitada tsiviilhagi üldise pädevusega kohtusse.

☞ **Tsiviilseadustiku** artikli 1635 kohaselt annab iga õiguste rikkumine, iga õigusvastane tegu iseenesest, millega kaasneb kahju (sh moraalne kahju), ohvrile õiguse nõuda õigusvastase teo toimepanijalt kahju hüvitamist, kui seda tegu saab talle süüks panna. Moraalne kahju tähendab füüsilisi või psüühilisi kannatusi, mille on tekitanud ohvri mittevaraliste õiguste või hüvede rikkumine õigusvastaste tegude tagajärjel. Moraalse kahju hüvitamise ulatuse määrab kohus oma äranägemise järgi, võttes arvesse moraalse kahju suurust ja tagajärge. Kui õigusvastaseks teoks on kuritegu elu, tervise, kõlbluse, seksuaalse puutumatus, vabaduse, isiku au ja väärikuse, perekonna või alaealise vastu, eeldatakse, et ohver on kandnud selle teo tagajärjel moraalselt kahju. Muudel juhtudel peab ohver moraalselt kahju tõendama. Tegu tuleb siinkohal mõista laiemas tähenduses, st see ei hõlma mitte üksnes tegu, vaid ka tegutsemata jätmist, st tegevusetust.

**2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?**

Tsiviilseadustikus sätestatud vastutus õigusvastaste tegude eest hõlmab kõiki õiguste rikkumisi ja kuritegusid, sealhulgas ränki inimõiguste rikkumisi.

**3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitsel on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?**

Kui kostja ega hageja elukoht või registrijärgne asukoht ei ole Lätis ja rikkumist ei pandud toime Lätis, ei ole Läti kohtud pädevad tsiviilnõuet menetlema.

**4. Kas ombudsmeni institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

Ombudsman on läti keeli ☞ „**tiesībsargs**“. Ombudsman tegutseb vastavalt ☞ **ombudsmeni seaduses** sätestatud eesmärgile, milleks on edendada inimõiguste kaitset ja tagada, et riigivõimu teostataks õiguspäraselt ja otstarbekalt ning kooskõlas hea halduse põhimõttega.

Ombudsmeni võib küsimuste lahendamise kaasata üksnes juhul, kui riigi haldusasutused rikuvad otsuse tegemisel või seadusandja rikub õigusakti vastuvõtmisel isiku inimõigusi, mis on sätestatud Läti Vabariigi põhiseaduses (*Satversme*) ja inimõigusi käsitlevates rahvusvahelistes dokumentides. Ombudsmeni pädevuse teostamisel tähendab „asutus“ valitsusasutust või kohaliku omavalitsuse asutust või nende ametnike või riigi valitsuse määratud ülesandeid täitvaid isikuid.

Juhul kui isik on langenud mittediskrimineerimise põhimõtte rikkumise ohvriks, võib ombudsman anda oma hinnangu ja soovitusel ka eraõiguslikule juriidilisele isikule või füüsilisele isikust ettevõtjale.

Ombudsmeni pädevuses ei ole siiski hinnata tegusid, mille on toime pannud Euroopa riikidevahelised kontsernid väljaspool ELi.

Ettevõtjate tegevuse kontrollimine ja järelevalve töösuhete vallas kuulub ☞ **riikliku tööinspeksiooni** pädevusse.

Ettevõtjate tegevust keskkonna valdkonnas kontrollib ☞ **riiklik keskkonnateenistus**, mis vastutab keskkonnakaitsel, kiirgus- ja tuumaohutust ning loodusvarade kasutamist käsitlevate õigusnormide järgimise järelevalve eest.

Kui isik esitab asutusele kaebuse õigusvastase teo kohta ekslikult, st teadmata, et asjaomane asutus ei ole pädev isiku kaebuses tõstatatud küsimusele vastama, on asutus kohustatud vastavalt esildiste seaduse teavitama isikut seitsme tööpäeva jooksul asjaomases küsimuses pädevast asutusest või vajaduse korral edastama kaebuse seda menetlema pädevale asutusele.

Seega tuleb märkida, et ombudsmeni institutsioon on vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanism rikutud inimõiguste kaitseks ja põhineb ombudsmeni isiklikul autoriteedil, sest ombudsmeni soovitusel ei ole õiguslikult siduvad. Ombudsmeni poole pöördumist ei käsitata kaebemenetluse algatamisena ja menetlusosaline peaks arvestama, et see ei peata haldusnormi kehtivust ega kaebuse esitamise tähtaega. Ombudsmeni ülesanne on siiski edendada üldsuse teadlikkust ja arusaamist inimõigustest, nende kaitse mehhanismidest ja ombudsmeni tööst. Ombudsman saab seega anda isikule nõu, milliseid mehhanisme on võimalik kasutada rikutud õiguste kaitsmiseks igal konkreetsel juhul.

Ombudsmeni poole võib pöörduda igaüks, kes leiab, et tema inimõigusi on rikutud, olenemata tema kodakondsusest.

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Puudub teave õigusaktide kohta, mis kohustaksid Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või lepitusteenuseid nende äritegevusest tulenevate rikkumiste tarvis.

## **6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitses on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Riigi rahastatava õigusabi saamine oleneb asja liigist ja isiku staatusest. Tasuta õigusabi hõlmab õigusnõustamist, kohtu jaoks menetluskulude koostamist ja õigusabi kohtuistungil. Tsiiviilasjas antakse tasuta õigusabi poole vabastamisega riigieelarvesse makstavate kohtukulude tasumisest ja kohus peab tagama riigi rahastatavad tõlketeenused, kui isik ei valda menetluskeelt.

**Tsiiviilasjades** (seaduses sätestatud eranditega) ja haldusajades, milles vaidlustatakse perekonnoakohtu otsus, mis käsitleb lapse õigusi ja seaduslikke huve, on Lätis seaduslikult elaval isikul õigus saada tasuta õigusabi, kui kohaliku omavalitsuse sotsiaalteenistus on talle omistanud vähekindlustatud või abi vajava isiku staatuse, või kui ta on eriolukorras, nt sattunud ootamatult ja temast mitteolenevatel põhjustel sellisesse olukorda ja rahalisse seisusse, mis ei võimalda tal tagada oma õiguste kaitset, või kui isik on täielikult riigi või kohaliku omavalitsuse ülalpidamisel.

ELi liikmesriigis elaval isikul on õigus saada tasuta õigusabi piiriüleles tsiiviilvaidluses, kui tema konkreetne olukord ja sissetuleku suurus ei võimalda tal oma õigusi kaitsta.

Teistel isikutel (sh väljaspool ELi elaval isikutel) on õigus saada tasuta õigusabi vastavalt Läti rahvusvaheliste kohustustele ning kui nende eriolukord ja sissetuleku suurus ei võimalda neil oma õigusi kaitsta.

Tsiiviilasjades, milles isikul esindavad end ise või kasutavad advokaadi abi (nt majandusasju arutava kohtu pädevusse kuuluvad lepinguõigusest tulenevad tsiiviilasjad, kui nõude summa on suurem kui 150 000 eurot, ja asjad, mis puudutavad ärisaladuse kaitset ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise eest), on isikul õigus saada tasuta õigusabi, kui tema sissetulek ei ületa Lätis kehtestatud igakuise töötasu alammäära, ta on oma majandusliku seisundi tõttu tasuta õigusabi saamiseks sobiv ja ta on tasunud tasuta õigusabi saamise lõivu.

**Haldusajades** annab tasuta õigusabi kohus (kohtunik) isiku taotlusel, võttes arvesse juhtumi keerukust ja isiku majanduslikku seisundit.

**Kriminaalasjades** annab tasuta õigusabi menetleja (uurija, prokurör või kohtunik). Tasuta õigusabi antakse soovi korral kaitseõigusega isikutele ja kannatanutele seaduses sätestatud juhtudel.

Lisateave on kättesaadav kohtuhalduse veebisaidil:

[infograafika – riigi õigusabi asjade liikide kaupa \(LV\)](#)

[teave – riigi tagatud õigusabi \(EN\)](#)

[ülevaade – riigi õigusabi \(EN\)](#)

[tasuta õigusabi piiriüleste vaidluste korral \(EN\)](#)

Viimati uuendatud: 12/02/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## **Ettevõtlus ja inimõigused - Malta**

### **1. Milline kohtulik kaitses mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitses hõlmab hüvitamist?**

Kõigil inimõiguste rikkumise ohvritel, olenemata sellest, kas need rikkumised on ettevõtlusega seotud või mitte, on õigus pöörduda kohtusse, et taotleda heastamist ja hüvitamist.

### **2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?**

Inimõiguste ränkade rikkumiste suhtes ei kohaldata erieeskirju. Kõiki inimõiguste rikkumist hõlmavaid juhtumeid käsitletakse samamoodi.

### **3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitses on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik ja ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?**

Õigus on territoriaalne. Isik peab tuginema rahvusvahelisele eraõigusele, et teha kindlaks *lex fori*; seda saab teha juhul, kui poolte vahel pole kokkulepet, mis takistab kohaldatava õiguse valimist.

### **4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik ja ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

Malta ombudsmanil on põhiseaduse artikli 64A ja ombudsmani seaduse kohaselt volitus „uurida valitsuse poolt või nimel võetud meetmeid või õigusaktides sätestatud muu ametiasutuse, organi või isiku (sh põhiseadusega loodud ametiasutused, organid või ametid) poolt või nimel võetud meetmeid, mida on rakendatud haldusülesannete täitmisel“.

Ombudsmani seaduse artikli 12 lõike 1 kohaselt piirduvad ombudsmani pädevus selliste kaebuste uurimisega, mis käsitlevad järgmist:

„a) valitsus, sealhulgas kõik ministeeriumid või muud valitsusasutused, kõik ministrid või riigisekretärid, kõik ametiisikud ning eelnimetatud asutuste liikmed või ametnikud;

b) mistahes avalik-õiguslik asutus ning mistahes äriühing või muu asutus, milles valitsusel või ühel või enamal eelnimetatud asutustel või nende asutuste mistahes kombinatsioonil on kontrolliv osalus või mille üle neil on tegelik kontroll, sealhulgas sellise asutuse või äriühingu või seda kontrolliva asutuse kõik direktorid, liikmed, juhid või muud ametnikud (edaspidi ühiselt „organisatsioon“), ning

c) kohalikud volikogud ja nende komiteed, linnapead, kohalike volikogude liikmed ja töötajad.“

Ombudsmanil ei ole konkreetset ja ametlikku volitust uurida põhiõiguste rikkumist või neid ähvardavaid ohte ega volitust tagada heastamine või edendada või kaitsta kodanike põhiõigusi.

Ombudsmani seaduse artikli 22 lõikes 1 sätestatud ülesanded on aga piisava ulatusega, et võimaldada sellel organil sekkuda inimõiguste valdkonnas piiranguteta ja teha järgmist:

uurida kaebusi, millel on inimõiguste element;

juhtida ametiasutuste tähelepanu kodanike õigusi ähvardavatele ohtudele;

panustada rikkumise korral olukorra lahendamisse, tehes soovitusi küsimuse õiglaseks ja tõhusaks lahendamiseks, et vältida kohtumenetlust.

Ombudsmani pädevus laieneb kodakondsusest või päritolust olenemata kõigile isikutele, kes leiavad, et nad on kahju kannatanud, tingimusel, et neil isikutel on kaebuses isiklik huvi. „Isik“ tähendab siin nii füüsilisi kui ka juriidilisi isikuid.

Ombudsmani pädevusse kuuluvad ametiasutused või institutsioonid peavad kaitsma inimõigusi ja tagama nende rakendamise. Kuigi ombudsmani volitused piirduvad avaliku sektori asutustega, on võimalik võtta arvesse olukordi, kus ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohver väidab, et tema õigusi rikuti, kuna avaliku sektori asutus või institutsioon ei suutnud tagada talle kaitset, millele tal oli õigus.

Ombudsman võib uurida juhtumit isegi siis, kui kaebuse esitanud isik ei ole ELi kodanik ega ela ELis, tingimusel, et kaebuse sisu kuulub ombudsmani pädevusse. Kui kaebuse sisu kuulub ombudsmani või muu kohaliku või reguleeriva asutuse pädevusse, on kõigile ohvritele tagatud õiguskaitse. Seega ei olene ombudsmani pädevus asja sisust ega sellest, kas kahju kannatanud pool elab Maltal, vaid ombudsmani pädevusse kuuluva ametiasutuse väidetavast suutmatusest kaitset tagada.

Seoses Malta muude avalike teenustega (nt tööhõive- või keskkonnaalased teenused) on olemas muud avaliku sektori asutused, nagu tööstus- ja töösuhete amet, keskkonna ja ressurside amet, finantsteenuste valdkonna vahekohtunik ning riiklik võrdõiguslikkuse edendamise komisjon. Riiklik võrdõiguslikkuse edendamise komisjon kui riiklik võrdõiguslikkusega tegelev asutus võib aga uurida üksnes Maltal aset leidnud diskrimineerimise ja seksuaalne ahistamise juhtumeid.

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Malta ei kohusta Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme ega vahendusteenuseid, mille raames arutatakse ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi. Vahendamine toimub Maltal perekonnakohtu pädevusse kuuluvate asjade või üüri reguleerimise komisjoni menetluste puhul.

**6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina eriõigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Kui olete Malta seadustekogu (kuriteoohvrite seadus) 539. peatüki artiklis 2 sätestatud kuriteoohver või Malta seadustekogu (soolise vägivalda ja koduvägivalda seadus) 581. peatükis sätestatud koduvägivalda ohver, on Teil õigus tasuta õigusabile. Kui kohus on teinud tasuta õigusabi andmise määruse, on Teil õigus õigusnõustajale ja kohtus esindamisele. Kaetakse kohtukulud ja advokaaditasud. Kui Te ei ole ELi kodanik, aga Teil on Maltal tsiviilõiguslik seisund, on Teil siiski õigus saada tasuta õigusabi. Kui olete ELi kodanik, kes elab väljaspool ELi, on Teil siiski Maltal õigus kohtus esindamisele ja õigusabile.

Viimati uuendatud: 04/05/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Austria

**1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?**

Nagu teisteski liikmesriikides, määratakse rahvusvaheline kohtualluvus suuresti kindlaks Brüsseli Ia määruse alusel ([EÜ määrus nr 1215/2012](#), edaspidi „määrus“). See võimaldab esitada hagi – eelkõige kui ettevõtja (või selle filiaali) registrijärgne asukoht on Austrias – olenemata sellest, kus on hageja elu- või asukoht ja/või millise riigi kodanik ta on. Määruse artiklis 7 on nimetatud ka muid kohtualluvuse aluseid. Oluline võib olla koht, kus kahju tekitanud sündmus toimus või kus lepinguline kohustus oleks tulnud täita.

**2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?**

Austria lepinguvälise vastutuse seadus ei sisalda erinorme ränkade inimõiguste rikkumiste kohta. Kui aga ränk inimõiguste rikkumine toob kaasa seadusega kaitstud individuaalse õiguse rikkumise, võib kõne alla tulla üldine lepinguline vastutus. Teisisõnu, igaüks, kes kahjustab tahtlikult või hooletusest õigusvastaselt teise isiku elu, tervist, vabadust, vara või mis tahes muud õigust, vastutab kahju eest. Kui kahju tekitatakse elule või tervisele, vabadusele, varale või mis tahes muule õigusele, ei vastuta selle eest üksnes kahju otsene tekitaja, vaid igaüks, kes ei võtnud vajalikke ja mõistlikke meetmeid, et vältida kolmandale isikule kahju tekitamist, kui see isik lõi riskiallika (*Verkehrssicherungspflicht*).

Kriminaalõiguse seisukohast käsitatakse ränki inimõiguste rikkumisi samuti üldiste kuritegudena.

**3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitse on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?**

Vt vastus 4. küsimusele allpool.

**4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas õiguskaitse on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

Nagu teisteski liikmesriikides, määratakse rahvusvaheline kohtualluvus suuresti kindlaks Brüsseli Ia määruse alusel ([EÜ määrus nr 1215/2012](#)). See võimaldab esitada hagi – eelkõige kui ettevõtja (või selle filiaali) registrijärgne asukoht on Austrias – olenemata sellest, kus on hageja elu- või asukoht ja/või millise riigi kodanik ta on. Määruse artiklis 7 on nimetatud ka muid kohtualluvuse aluseid. Oluline võib olla koht, kus kahju tekitanud sündmus toimus või kus lepinguline kohustus oleks tulnud täita.

Kui Brüsseli Ia määrus ega 2007. aasta Lugano konventsioon (tsiviil- ja kaubandusajade kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon) ei ole kohaldatavad, on Austria kohtul rahvusvaheline pädevus kohtualluvuse seaduse (*Jurisdiktionsnorm* – JN) § 27a kohaselt alati olemas, kui tal on territoriaalne pädevus. Kohtualluvuse seaduse §-s 92a käsitletud kahju tekitamise korral on kohtualluvuse aluseks siiski üksnes kahju tekitanud tegevuse toimumise koht. Kõne alla võivad siiski tulla ka muud kohtualluvuse alused, nagu lepingu täitmise koht vastavalt kohtualluvuse seaduse §-le 88 või vara asukoht vastavalt kohtualluvuse seaduse §-le 99.

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega? 6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina eriõigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Tasuta õigusabi andmine ei ole seotud Austria või ELi kodakondsusega.

Tasuta õigusabi eesmärk on võimaldada kõigil vaidluse pooltel nende isiklikust majanduslikust seisundist olenemata oma õigusi tsiviilõiguse alusel maksma panna või oma õigusi kohtus kaitsta. Kohtuvaidlusega kaasnevad kulud ei tohiks takistada nõudeid esitamast või end kaitsmast, isegi kui isikul endal ei ole selleks piisavalt rahalisi vahendeid. Tasuta õigusabi andmise võimalusega soovitakse kõrvaldada üksikisikute majanduslikust seisundist tulenevaid erinevusi ja saavutada mitte üksnes võrdsuse põhimõtte, vaid ka Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 6 lõikest 1 tuleneva õigusemõistmisele vaba ja takistusteta juurdepääsu õiguse järgimine ning tagada igaühele võrdne juurdepääs õigusemõistmisele.

Tasuta õigusabi andmisega vabastatakse menetlusosaline oma õigusabikulude tasumise kohustusest siiski vaid ajutiselt. Seda ajutist vabastust vastaspoole suhtes ei kohaldata.

Kohus annab poolele tasuta õigusabi üksnes juhul, kui menetlus tooks vastasel juhul kaasa poolele vajalike elatusvahendite vähenemise. Tasuta õigusabi saamiseks ei tohi kavandatud hagi või kaitsevaid olla ilmselgelt põhjendamatu või asjatu.

Vajalike elatusvahendite all mõistetakse vahendeid, mida pool vajab iseendale ja tema ülalpidamisel olevatele pereliikmetele tagasihoidliku elatustaseme tagamiseks. Vajalikud elatusvahendid on need, mis jäävad hädavajalike ja tavapärase elatusvahendite vahepeale. Need jäävad tasustatavat tööd tegeva isiku keskmise statistilise sissetuleku ja elatusmiinimumi vahele. Rahvusvaheliste kohtuasjade puhul hinnatakse tagasihoidliku elatustaseme tagamiseks vajalikke elatusvahendeid elukohas valitsevate olude põhjal.

Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-s 64 on loetletud kulud, mida võidakse tasuta õigusabiga katta.

Teatavatel tingimustel võidakse välisriigi hagejatel tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 57 alusel nõuda tagatise esitamist, st et kostjale tuleb tema nõudel esitada tagatis menetluskulude katmise kohta. Paljude kahepoolsete lepingutega on sellise tagatise saamine siiski välistatud. Lisaks sellele on menetluskulude kohta tagatise esitamise nõudest võimalik vabastada ka tasuta õigusabi raames (tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 64 lõike 1 punkt 2).

Austria sõlmitud kahepoolset lepingud leiab Euroopa ja rahvusvaheliste suhete ministeeriumi veebisaidilt: [Bilaterale Staatsverträge – BMEIA](#),

**Außenministerium Österreich.**

Viimati uuendatud: 22/11/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Portugal

### 1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrisk? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise korral saab õiguskaitset kohtutest, nimelt neist, mis on pädevad tsiviil-, kriminaal-, haldus- või tööasjades, võttes arvesse asjaomase rikkumise liiki. Kaitse saamine võib eeldada hagi või kuriteoteate esitamist kriminaaluurimisasutusele või prokuratuurile (*Ministério Público*). Sellise hagi võib kostjalt nõuda millegi andmist, millegi tegemist, õigusvastase teo toimepanemisest hoidumist või teatava teo talumist, samuti kostja käitumise tagajärjel tekkinud varalise või moraalse kahju heastamist. Portugali karistusseadustikus (*Código Penal*) on ette nähtud juriidiliste isikute vastutus teatavate kuritegude puhul ja teatavatel asjaoludel.

Hüvitise saamise korda reguleerivad tsiviilkohtu-, kriminaal-, halduskohtu- ja tööõiguse menetlusnormid.

### 2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või töõalase ärakasutamise suhtes?

Riigisiseseid erinorme ränkade inimõiguste rikkumiste kohta kehtestatud ei ole. Kui aga selline rikkumine on kuritegu või väärtegu, võetakse kohaldatava karistuse ja selle kestuse või suuruse kindlaksmääramisel arvesse asjaomase rikkumise raskust. See kehtib keskkonnakuritegude ja töõalase ärakasutamise puhul.

### 3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitse on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

Tsiviilõiguse kohaselt kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrust (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (uuesti sõnastatud Brüsseli I määrus) ja Lugano konventsiooni.

Määrus (EL) nr 1215/2012 kohaselt esitatakse hagi nende isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse sõltumata nende kodakondsusest, ja äriühingu (või muu juriidilise isiku) asukohaks arvatakse koht, kus on tema põhikirjajärgne asukoht, juhatause asukoht või peamine äritegevuse koht. Teatavate asjade, eelkõige lepinguvälise kahju asjade jaoks on siiski kehtestatud kohtualluvuse erinormid, mille kohaselt on pädev selle paiga kohus, kus kahju tekitanud sündmus toimus või võib toimuda. Tsiviil- ja kaubandusasjade kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsioonis (Lugano konventsioon) on sätestatud identsed õigusnormid.

Kui äriühingu asukoht ei ole Euroopa Liidus või Lugano konventsiooni osalisriigis, võib Portugali kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneda Portugali tsiviilkohtumenetlusõigusest. See kehtib juhul, kui taotletavat õiguse teostamist ei saa tagada muidu kui Portugali kohtule hagi esitamisega (nt kui eri riikide rahvusvahelise kohtualluvuse normid annavad koostoimes tulemuseks, et puudub kohus, mis oleks pädev vaidlust lahendama) või kui hagejal on väga keeruline välisriigis hagi esitada ning vaidluse eseme ja Portugali õigussüsteemi vahel on oluline isiklik või tegelik seos.

Kriminaalõiguse kohaselt kohaldatakse kriminaalseadustikust tulenevaid kohtualluvuse norme. Seega, kui rahvusvahelises lepingus või konventsioonis ei ole ette nähtud teisiti, kehtib üldpõhimõte, et Portugali kriminaalõigust kohaldatakse tegudele, mis on toime pandud Portugali territooriumil (olenemata kurjategijate kodakondsusest) või Portugali laevadel või õhusõidukitel. Kui rahvusvahelises lepingus või konventsioonis ei ole ette nähtud teisiti, võib Portugali kriminaalõigust teatavatel asjaoludel või teatavate kuritegude puhul siiski kohaldada ka väljaspool Portugali territooriumi toime pandud tegude suhtes. Selliste väljaspool Portugali territooriumi toime pandud kuritegude puhul, mis on seotud juriidiliste isikutega, kohaldatakse Portugali õigust üksnes juhul, kui teo on toime pannud juriidiline isik, kelle põhikirjajärgne asukoht on Portugali territooriumil (või tegu on toime pandud tema vastu), olenemata sellest, kas ohver on ELi kodanik või ELi elanik.

### 4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?

Ombudsmani, võrdõiguslikkust edendavate asutuste (töö- ja tööhõivealase võrdõiguslikkuse komisjon (*Comissão para a Igualdade no Trabalho e no Emprego* – [CITE](#)) ning kodakondsuse ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon (*Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género* – [CIG](#))), [Tööinspeksiooni](#) ja [Keskkonnainspeksiooni](#) sekkumine uurimistesse piirneb üksnes Portugali territooriumil toime pandud Portugali õiguse rikkumistega.

See, et Euroopa riikidevahelise ettevõtja väljaspool Euroopa Liitu toime pannud inimõiguste rikkumise ohver ei ole ELi kodanik või ELi elanik, ei ole nende asutuste sekkumise seisukohalt oluline.

### 5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?

Õiguslikku kohustust selliseid aruandeid esitada ei ole. Ent hargmaistele ettevõtjatele mõeldud OECD suuniste riiklik kontaktpunkt, mille tegevust koordineerivad majandustegevuse peadirektoraat (*Direção-Geral das Atividades Económicas* – DGAE) ning Portugali investeerimis- ja väliskaubandusagentuur (*Agência para o Investimento e Comércio Externo de Portugal* – AICEP Portugal Global), pakub nende suuniste raames (kohtuvälist) vahendus- ja lepitusplatvormi suuniseid väidetavalt rikkunud äriühingute peale esitatud kaebuste lahendamiseks. Seega saab iga üksikisik või organisatsioon, kes leiab, et hargmaise ettevõtja teod või toimingud ei ole suunistega kooskõlas, esitada ametliku kaebuse ühe sellise riigi riiklikule kontaktpunktile, kus see ettevõtja tegutseb. Lisateavet, sealhulgas riikliku kontaktpunkti iga-aastased aruanded OECD suuniste rakendamise kohta, leiab [siit](#).



**6. Kas mul on haavatava kuriteohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitses on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?** Kriminaalmenetluse seadustiku (*Código de Processo Penal*) artiklis 67-A on sätestatud:

„a) „kuriteohhver“ –

- i) füüsiline isik, kes on kannatanud kahju, sealhulgas füüsilist, psüühilist, emotsionaalset või moraalselt kahju või varalist kahju, mille on otseselt põhjustanud kuritegelik tegevus või tegevusetus;
- ii) sellise isiku pereliige, kelle surma kuritegu otseselt põhjustas, ja kes on selle isiku surma tagajärjel kahju kannatanud;

b) „eriti haavatav kuriteohhver“ – kuriteohhver, kes on eriti haavatav muu hulgas oma vanuse, tervisliku seisundi või puude tõttu ja seepärast, et ohvristamise liik, ulatus ja kestus on rängalt kahjustanud tema vaimset heaolu või tema sotsiaalse integratsiooni tingimusi;

c) „pereliige“ – kuriteohvri abikaasa või elukaaslane, otsejoones sugulane, õde või vend või ülalpeetav;

d) „laps“ – alla 18 aasta vanune isik.“

Üks 4. septembri 2015. aasta seadusega nr 130/2015 heaks kiidetud ohvri statuudis tunnustatud õigustest on õigus saada tasuta õigusabi, mille õigusraamistik on sätestatud 29. juuli 2004. aasta seaduses nr 34/2004. Tasuta õigusabi kohta saab lisateavet Euroopa e-õiguskeskkonna portaali asjaomaselt [lehel](#).

Viimati uuendatud: 07/04/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Rumeenia

### 1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrisk? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Inimõiguste kohtulik kaitse on tagatud liikmesriigi kohtute kaudu olenevalt asjast, millega nende õiguste rikkumiseni viinud tegu on seotud. Seega võib ette tulla ettevõtlusest tulenevaid olukordi, mille tagajärjeks on inimõiguste rikkumine tsiviil- või kriminaalasjades, ja niisiis võib kahju kandnud isik olenevalt juhtumi eripärast ja õiguse rikkumise põhjustanud teo laadist pöörduda kohtusse või esitada kaebuse uurimisasutustele – politseile või prokuratuurile. Selline kaitse võib kaasa tuua hüvitise väljamõistmise varalise ja/või mittevaralise kahju eest, kui leitakse, et ettevõtja käitumise/tegevuse tulemusel on rikutud inimõigusi.

### 2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise töölalase ärakasutamise suhtes?

Mitmesugused ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumised toovad kaasa tsiviil-, haldus- või distsiplinaarvastutuse.

Keskkonnakuritegusid on käsitletud nii erioigusaktides (nt erakorraline määrus nr 195/2005 keskkonnakaitse kohta) kui ka karistusseadustikus avaliku julgeoleku vastaste kuritegude seas (taudide või haiguste levitamine loomadele või taimedele, vee reostamine, ebaseaduslik kauplemine toksiliste toodete või ainetega, tuumamaterjali või muu radioaktiivse materjali, lõhkeainete või lõhkeainete piiratud kasutusega lähteainetega seotud korra rikkumine). Tõsist tööalast ärakasutamist võidakse käsitleda karistusseadustiku rikkumisena (sellised kuriteod nagu orjastamine, inimkaubandus, lastega kaubitsemise, sunniviisiline töö, kupeldamine, ärakasutatud isiku teenuste kasutamine) või tööseadustikus sätestatud kriminaalnormide rikkumisena.

### 3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitses on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

#### A. Tsviillasjad

Rahvusvahelisi kohtumenetlusi reguleerib tsiviilkohtumenetluse seadustiku VII raamat, mis sisaldab asjakohast üldist õigust ja mida kohaldatakse piiriülese mõjuga eraõiguslike menetluste suhtes, kui rahvusvahelistes lepingutes, mille osaline Rumeenia on, ELi õiguses või erioigusnormides ei ole sätestatud teisiti. Rumeenia kohtute rahvusvaheline üldõiguslik pädevus põhineb kostja peamisel tegevuskohal või selle puudumise korral teisesel asukohal või ettevõtte varade asumise kohal Rumeenias hagi esitamise kuupäeval.

Lisaks võivad pooled kohtualluvuse kokkuleppes kokku leppida, et piiriülese mõjuga vaidlusi on pädevad lahendama Rumeenia kohtud.

Rumeenia kohtud on ainupädevad teatavate varalise kahjuga seotud hagide puhul, näiteks sellistes piiriülese mõjuga vaidlustes, mis käsitlevad järgmist:

Rumeenias asuv vara;

lepingud, mis on sõlmitud tarbijatega, kelle alaline või peamine elukoht on Rumeenias, ja mis puudutavad igapäevaseid tarbijateenuseid, mis on ette nähtud tarbijate isiklikuks või perekondlikuks kasutuseks ega ole seotud tarbijate kutse- või äritegevusega, kui:

teenuseosutaja on saanud tellimuse Rumeenias;

lepingu sõlmimisele on Rumeenias eelnendud pakkumine või reklaam ja tarbija on täitnud kõik lepingu sõlmimiseks nõutavad formaalsused.

Lisaks võib hageja erandina üldise õiguse normidest valida vaidluse lahendamiseks Rumeenia kohtu (valikuline kohtualluvus), kui:

koht, kus lepinguline kohustus tekkis või kus seda oleks tulnud täita (kasvõi osaliselt), on Rumeenias;

koht, kus tehti tehing, millest lepinguvälised kohustused tulenevad, või kus avalduvad selle tehingu tagajärjed, on Rumeenias;

raudtee-, bussi- või lennujaam, kus sõitjad transpordivahendile peale lähevad või sealt maha tulevad või kaup peale või maha laaditakse, asub Rumeenias; kindlustatud vara asukoht või kindlustusjuhtumi toimumiskoht on Rumeenias.

Rumeenia kohtud on pädevad arutama ka:

vaidlusi, mis on seotud Rumeenias elava Rumeenia kodaniku või kodakondsuseta isiku intellektuaalomandi piiriülese kaitsega, kui on sõlmitud kohtualluvuse kokkulepe;

välismaalastevahelisi vaidlusi, kui nad on selles sõnaselgelt kokku leppinud ja asjaomased õigussuhted puudutavad õigusi, mis neil võivad olla Rumeeniast pärit isikute vara või huvide suhtes;

vaidlusi, mis puudutavad mere- või õhusõidukite kokkupõrkeid, ning vaidlusi, mis puudutavad inimeste abistamist või päästmist või kauba päästmist

avamerel või piirkonnas, mis ei kuulu ühegi riigi suveräänsete õiguste alla (teatavatel tingimustel);

vaidlusi, mis on seotud tsiviilvastutusega Rumeeniast pärit toodetega tekitatud kahju eest, **olenemata kannatanu kodakondsusest, õnnetuse toimumiskohast või kahju tekkimise kohast.**

Seoses välismaalase staatusega rahvusvahelises tsiviilkohtumenetluses on välisriigi füüsilistel ja juriidilistel isikutel Rumeenia kohtutes seaduse kohaselt samad menetlusõigused ja -kohustused kui Rumeenia kodanikel ja juriidilistel isikutel.

Lisateavet saab [siit](#).

#### B. Kriminaalasjad

Vastavalt karistusseadustiku artiklile 9 koostoimes artikliga 12 kohaldatakse juhul, kui rahvusvahelises lepingus, mille osaliskiik Rumeenia on, ei ole sätestatud teisiti, väljaspool Rumeeniat toime pandud tegude suhtes Rumeenia kriminaalõigust kriminaalõiguses sätestatud isikulise kehtivuse põhimõtte alusel (karistusseadustiku artikkel 9), olenemata sellest, kas kannatanu on välisriigi kodanik, Rumeenia kodanik või kodakondsuseta isik või kas ta viibib Rumeenias, kui on täidetud teatavad tingimused: kuriteo toimepanija on Rumeenia juriidiline isik; toimepandud teo eest on Rumeenia õiguse kohaselt

karistuseks ette nähtud eluaegne või üle kümneaastane vangistus (isegi kui tegu ei peeta selle toimepanemise riigi õiguse kohaselt kuriteoks) – kui on ette nähtud muu karistus, peab tegu olema liigitatud kuriteoks ka toimepanemise riigi kriminaalõiguse kohaselt (topeltkaristatavus) või olema toime pandud kohas, mis ei kuulu ühegi riigi jurisdiktsiooni alla. Süüdistuse esitamiseks on vaja selle apellatsioonikohtu juures tegutseva prokuratuuri peaprokuröri eelnevat luba, kelle tööpiirkonnas asub prokuratuur, mille poole esimesena pöörduiti, või kui see on asjakohane, siis kassatsioonikohtu juures tegutseva prokuratuuri peaprokuröri eelnevat luba.

Tuleb siiski märkida, et kuritegu peetakse Rumeenia territooriumil toimepanduks ka juhul, kui kuritegu on toime pandud, sellele on õhutatud või kaasa aidatud või kuritegelikku tulu on saadud (kasvõi osaliselt) Rumeenia territooriumil või Rumeenia lipu all sõitval laeval või Rumeenias registreeritud õhusõidukil. Neil juhtudel kohaldatakse Rumeenia kriminaalõigust territoriaalsuse põhimõtte alusel.

Mis puudutab kriminaalkohtute pädevust arutada väljaspool Rumeenia territooriumi toime pandud kuritegusid, siis kriminaalmenetluse seadustikus (artikkel 42) on sätestatud, et väljaspool Rumeenia territooriumi toime pandud kuritegusid arutavad kohtud, kelle tööpiirkonnas asub süüdistatavast juurilise isiku registrijärgne asukoht. Kui süüdistataval ei ole Rumeenias registrijärgset asukohta ja kuritegu kuulub esimese astme kohtu pädevusse, menetleb asja Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus, ja muudel juhtudel kohus, kelle pädevusse asi selle eseme poolest kuulub või kuna isik on pärit Bukarestist, välja arvatud juhul, kui seaduses on sätestatud teisiti.

Nende kuritegude puhul, mille eest süüdistuse esitamise tingimuseks on kannatanu eelnevalt esitatud kuriteoteade, peab eelnev kuriteoteade olema esitatud kolme kuu jooksul alates päevast, mil kannatanu teost teada sai.

Lisateavet saab [siit](#), [siit](#) ja [siit](#).

**4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

13. märtsi 1997. aasta seaduse nr 35 ombudsmani institutsiooni (*Instituția Avocatul Poporului*) korralduse ja toimimise kohta artikli 1 lõike 1 on sätestatud: „Ombudsmani institutsiooni eesmärk on kaitsta füüsiliste isikute õigusi ja vabadusi nende suhetes ametiasutustega.“ Seega ei kuulu ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumised tema pädevusse.

Euroopa tarbijakeskus Rumeenias (ECC Romania) saab ELis asuvate ettevõtjate peale esitatud tarbijakaebusi menetleda üksnes juhul, kui need tarbijad on ELi liikmesriigi (või Norra või Islandi) elanikud või kodanikud ja kui on kohaldatav ELi õigus.

Tööinspeksioon (*Inspekția Muncii*), riiklik puuetega inimeste õiguste, laste ja lapsendamise amet (*Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adoptii*), riiklik soolise võrdõiguslikkuse amet (*Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*), riiklik keskkonnakaitseamet (*Garda Națională de Mediu*), riiklik tarbijakaitseamet (*Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului*) ning riiklik side reguleerimise ja järelevalve amet (*Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații* (ANCOM)) on ametiasutused, kellel ei ole piiriüleste juhtumitega tegelemise pädevust.

Lisateavet saab [siit](#) ja [siit](#).

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Rumeenias ei ole Euroopa riikidevaheliste kontsernide tegevusest tulenevate inimõiguste rikkumiste jaoks kohustuslikke lepitussüsteeme loodud, kuid lepitust on võimalik kasutada, kui pooled seda soovivad. Seepärast võib isik, kelle õigusi on rikutud, olenevalt rikutud õiguse laadist taotleda üldise õiguse kohast õiguskaitset tsiviil- või kriminaalkohtu kaudu või pooled võivad kokku leppida, et pöörduvad lepitaja poole, kelle kutseala reguleerib seadus nr 192 /2006 lepituse ja lepitaja kutseala korralduse kohta.

Lisaks on tarbijate ja kauplejate vaheliste vaidluste kohtuvälise lahendamise määrusega nr 38/2015 loodud õigusraamistik, mis võimaldab tarbijal esitada soovi korral kutseala esindaja / ettevõtja vastu suunatud kaebuse üksusele, mis kohaldab vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlusi sõltumatult, erapooletult, läbipaistvalt, tõhusalt, kiiresti ja õiglaselt, et tagada kõrgetasemeline tarbijakaitse ja turu tõrgeteta toimimine.

**6. Kas mul on haavatava kuriteohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Tasuta õigusabi saamise õigus on Rumeenia õigusega tunnustatud ja tagatud õigus. See õigus põhineb universaalse kaitse põhimõttel ja seda tunnustatakse kõigi isikute puhul olenemata nende elukohast või kodakondsusest järgmistel asjaoludel.

**I. Tsviillasjades vastavalt valitsuse erakorralisele määrusele nr 51/2008 riigi õigusabi kohta tsviillasjades:**

- ELi kodanike puhul: kõikides kohtuasjades, kus riigi õigusabi taotleb kohtus või muus kohtuliku pädevusega Rumeenia ametiasutuses füüsiline isik, **kelle alaline elukoht või harilik viibimiskoht on Rumeenias või muus ELi liikmesriigis** (valitsuse erakorralise määruse nr 51/2008 artikkel 2);
- kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute puhul: *kui taotluse esitab füüsiline isik, kelle alaline elukoht või harilik viibimiskoht ei ole Rumeenia või muu ELi liikmesriigi territooriumil, kui Rumeenia ja taotleja kodakondsus- või elukohariik on sõlminud kokkulepe, mis sisaldab sätteid rahvusvahelise õiguskaitse kättesaadavuse kohta* (valitsuse erakorralise määruse nr 51/2008 artikli 21 lõige 1).

Lisaks on tsviilkohtumenetluse seadustiku **artikli 1084** lõike 2 kohaselt *välisriigi kodanikel õigus Rumeenia kohtutes rahvusvahelistes tsviilkohtumenetlustes lõivudest ja muudest menetluskuludest vabastamisele või nende vähendamisele ning tasuta õigusabile samas ulatuses ja samadel tingimustel kui Rumeenia kodanikel, tingimusel et taotleja kodakondsus- või elukohariigis kohaldatakse vastastikkuse põhimõtet.*

Seega võib isik, kelle seaduslikke õigusi on rikutud, taotleda tasuta õigusabi, kui ta ei ole suuteline menetluskulud tasuma, nagu on ette nähtud valitsuse erakorralise määruse nr 51/2008 artiklis 6. Riigi õigusabi võidakse anda järgmisel kujul:

- kohtu määratud või ise valitud advokaadile esindamise, õigusabi ja vajaduse korral kaitsmise (advokaadi abi) eest tasu maksmine õiguse või õigustatud huvi kohtulikuks teostamiseks või kaitsmiseks või vaidluse ennetamiseks;
- kohtu või kohtuliku pädevusega asutuse nõusolekul menetluses kasutatud eksperdi, tõlkija või tõlgi tasu maksmine, kui riigi õigusabi taotlejal lasub seaduse kohaselt selle maksmise kohustus;
- kohtuaituri tasu maksmine;
- seadusega ette nähtud õigusabikulude, sealhulgas täitekulude tasumisest vabastamine, nende vähendamine, osamaksetena tasumine või tasumise edasilükkamine.

Õigus saada tasuta õigusabi ei ole siiski absoluutne ja tasuta õigusabi taotlev isik peab tõendama, et ta ei ole oma majandusliku seisundi tõttu suuteline enda valitud advokaadi teenuste eest tasuma või menetluskulud, näiteks tempelmaksu, eksperditasusid ja eksperdiarvamuste koostamise tasusid maksma. Valitsuse erakorralise määruse nr 51/2008 artikli 16 lõikes 1 on selle kohta sätestatud, et *riigi õigusabi andmisest võib keelduda, kui seda taotletakse alusetult, kui sellega seotud hinnangulised kulud on hagi hinnaga võrreldes ebaproportsionaalsed ja kui riigi õigusabi ei taotleta õigustatud huvi kaitsmiseks või taotletakse seoses hagi, mis on vastuolus avaliku või põhiseadusliku korraga.*

Nimetatud erakorralises määruses osutatud riigi õigusabi antakse tsiviil-, kaubandus-, haldus-, töö- ja sotsiaalkindlustusasjades ning muudes asjades, välja arvatud kriminaalasjades.

Kriminaalasjades on (kriminaalmenetluse seadustiku artikli 93 lõike 4 kohaselt) kohustuslik anda kannatanule tasuta õigusabi, kui see isik / tsiviilhageja on teovõimetu või piiratud teovõimega. Lisaks on artikli 93 lõikes 5 sätestatud, et *kui kohus leiab, et kannatanu, tsiviilhageja [...] ei oleks võimeline end teatavatel põhjustel kaitsma, määrab ta talle advokaadi.*

Kohtu tempelmaksu käsitleva valitsuse erakorralise määruse nr 80/2013 (muudetud kujul) artikli 29 lõike 1 punktis f on ette nähtud vabastus lõivu tasumisest tarbijaõiguste kaitsega seotud hagide ja kaebuste, sealhulgas tavaliste ja erakorraliste edasikaebuste eest, kui füüsilised isikud ja tarbijakaitseorganisatsioonid nõuavad õigusemõistmist majandustegevuses osalejate üle, kes on rikkunud tarbijaõigusi ja õigustatud huve.

Peale selle kohaldatakse kuriteoohvrite suhtes [seadust nr 211/2004](#) kuriteoohvrite teavitamise, toetamise ja kaitsmise tagamise meetmete kohta, milles – nagu nähtub seaduse pealkirjast – on sätestatud kuriteoohvritele kättesaadavad teavitamis-, toetus-, kaitse-, tunnustamis- ja hindamismeetmed, mille kohaldamine ei sõltu uurimisasutustele kaebuse esitamisest.

Lisateavet tasuta õigusabi kohta Rumeenias saab [siit](#).

Viimati uuendatud: 26/04/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Slovakkia

Slovaki Vabariigis on kõigil inimestel õigus võrdsele kohtlemisele oma õiguste kasutamisel ja kaitsel diskrimineerimise eest. Ettevõtted peavad austama võrdse kohtlemise põhimõtet kaupade pakkumisel ja teenuste osutamisel ning ka seoses tööhõivega, nii töötajate kui ka töötajate puhul.

### 1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrisk? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Üks Slovaki Vabariigi põhiseaduses sätestatud põhiõigustest on **õigus kohtulikule kaitsele, et võidelda oma õiguste eest sõltumatutes kohtutes, sealhulgas konstitutsioonikohtus**, või muudes Slovaki Vabariigi ametiasutustes, kui see on õigusaktides ette nähtud.

Et kasutada õigust kohtulikule kaitsele, tuleb esitada hagiavaldus. Kui subjektiivset õigust rikutakse või ohustatakse, võib õiguse füüsilisest või juriidilisest isikust omaja kasutada oma õigust kohtulikule kaitsele, taotledes menetluse algatamist, st esitades hagi. Igal füüsilisel või juriidilisel isikul on õigus hagi esitada. Kohtud peavad kõiki hagisid arvesse võtma.

Hagist peab olema selge, **mida hageja taotleb, st milline nõue esitatakse või millist heastamist soovitakse**. Hageja määrab kindlaks nõude, mida kohus peab menetlema hakkab ja mille kohta ta peab otsuse tegema. Kohus ei saa välja mõista midagi, mida pole nõudega taotletud. Olenevalt menetluse tulemustest võib kohus loomulikult välja mõista väiksema hüvitise kui hageja taotleb; suurema hüvitise võib välja mõista üksnes juhul, kui õigusaktides on sätestatud konkreetne pooltevahelise vaidluse lahendamise viis või kui kohus oleks võinud algatada menetluse omal algatusel.

Ärikontekstis on inimõiguste rikkumise ohvri seega õigus kohtulikule kaitsele ning hagi esitades täpsustab ta oma nõudes küsimuse, mida tuleb arutada ja mille üle otsustada, ning hüvitise, mida ta hagejana kohtus taotleb.

Juhtudel, mis hõlmavad ebaseaduslikku sekkumist füüsilise isiku ausse, väärikusse, tervisesse või eraellu, pereellu jne, on kannatanul õigus taotleda kohtus hüvitist mittevaralise kahju eest. Mittevaralise kahju rahalise summa kindlaksmääramisel võetakse eelkõige arvesse järgmist:

ohvri isik, tema senine elu ning tema elu- ja töökeskkond;

kahju suurus ja kahju tekkimise asjaolud;

ohvri eraelule kaasnenud tagajärgede raskus;

ohvri sotsiaalsele seisundile kaasnenud tagajärgede raskus.

### 2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?

Tööseadustikus on keelatud diskrimineerimine töösuhetes ning ettevõtetele nõutakse otsese võrdse kohtlemise põhimõtte austamist lepingueelsetes ja töösuhetes. Üksikasjalikumad meetmed on sätestatud diskrimineerimisvastases seaduses, milles on keelatud töösuhetes ja sarnastes õiguslikes suhetes diskrimineerimine soo, usu või veendumuste, rassi, kodakondsuse või etnilise rühma, puude, vanuse, seksuaalse sättumuse, perekonnaseisu, tsiviilõigusliku seisundi, nahavärvi, keele, poliitiliste või muude veendumuste, rahvusliku või sotsiaalse päritolu, vara, soolise või muu kuuluvuse alusel või süüteost või muust ühiskonnastastest tegevusest teatamise tõttu.

Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse kohaselt peavad ettevõtted tegema järelevalvet ohutute töötingimuste, hoonete, teede, masinate ja tehniliste seadmete, tööviiside, töökorralduse jne üle, et tagada töötervishoid ja tööohutus.

Slovaki Vabariigi põhiseaduses on sätestatud, et kedagi ei tohi saata sunniviisilisele tööle ega sunniviisilisse teenistusse.

Süüteod, mis hõlmavad inimõiguste ränka rikkumist, näiteks vabaduse rikkumist (nt inimkaubandus, isikuvabaduse piiramine või elukohavabaduse piiramine), ning süüteod, millega ohustatakse avalikkust ja keskkonda (nt ebaseaduslik jäätmete kõrvaldamine, saasteainete heide ilma loata, vee ja õhu kaitsmise põhimõtete rikkumine, osoonikihti kahandavate ainete tootmine ja käitlemine ilma loata jne) on kriminaalseadustikus määratletud kui tahtlusega toime pandud süüteod, mille toimepanemise eest on seadustikus ette nähtud vangistus, mille maksimumaeg on enam kui viis aastat. Kriminaalvastutust kannavad selliste süütegude eest nende toimepanijad, kes võivad olla kriminaalseadustiku kohased füüsilised isikud või juriidiliste isikute kriminaalvastutuse seaduse ja kriminaalseadustiku kohased juriidilised isikud.

Sellest tuleneb, et inimõiguste ränka rikkumise, sealhulgas keskkonnakuritegude ja raske tööalase ärakasutamise korral kehtivad konkreetsed reeglid karistuse kestuse kohta, mis on kriminaalseadustiku kohaselt kuriteo korral pikem kui väärteo korral.

### 3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitse on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

Rahvusvahelise õiguse vaidluste korral tuleb teha kindlaks, milline kohus kohtuasja menetleb ja selles otsuse teeb; samuti tuleb kindlaks teha, millise õiguse alusel asjaolud kindlaks tehakse. Rahvusvahelise era- ja menetlusõiguse seadus, mille eesmärk on teha kindlaks, milline õigus reguleerib rahvusvahelise elemendiga tsiviil-, kaubandus-, pere-, töö- ja sarnaseid suhteid, sisaldab rahvusvahelise menetlusõiguse osa, milles on sätestatud juhtumid, mille puhul Slovakkia kohtutel on pädevus, juhtumid, mille puhul Slovakkia kohtutel on ainupädevus, ning juhtumid, mille puhul vaidluspooled saavad ise otsustada, kas pöörduda Slovakkia kohtusse. Tuleb rõhutada, et Slovakkia kohtud järgivad alati Slovakkia menetluseeskirju ning kui Slovakkia kohus ei suuda mõistliku aja jooksul kindlaks teha välisriigi õiguse sisu või kui selle sisu oleks keeruline või võimatu kindlaks teha, kasutatakse menetluses Slovakkia õigust.

Asjaomases olukorras kohaldatakse tavaliselt ainult Slovakkia rahvusvahelise era- ja menetlusõiguse seaduse sätteid kohtualluvuse valimise kohta vastastikusele kokkuleppele, st vaidluse pooled lepivad kokku, et kohtuasja arutavad Slovakkia kohtud. Kui aga kohtualluvust käsitlev kokkulepe oleks kasulik üksnes ühele poolele, on kaitsitud teise poole õigus pöörduda muusse kohtusse. Töölepinguid, kindlustuslepinguid ja tarbijalepinguid käsitlevates asjades kehtib kohtualluvust käsitlev kokkulepe üksnes siis, kui see ei välista hageja elukohariigi kohtute pädevust või kui see on sõlmitud alles pärast vaidluse teket.

Lisateabe saamiseks võtke ühendust:

[ettevõtluse ja inimõiguste valdkonna riikliku kontaktpunktiga \(Národné kontaktné miesto pre podnikanie a ľudské práva\)](#)

[Slovaki Vabariigi justiitsministeeriumiga](#)

**4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

Slovakkia põhiseaduses on ette nähtud [ettevõtluse ja inimõiguste riikliku kaitsja \(ombudsman\)](#) ametikoht. Slovakkia ombudsmani määrab ametisse Slovaki Vabariigi Rahvuskogu ning tema poole võivad pöörduda füüsilised ja juriidilised isikud, kui nad arvavad, et avaliku sektori asutuse teo, otsuse või tegevusetusega on rikutud nende põhiõigusi või -vabadusi. See tähendab, et isik, kes ei ela Slovakkias või kelle õigusi ja vabadusi ei ole rikkunud Slovakkia avaliku sektori asutused, võib küsida Slovakkia ombudsmanilt nõu, aga ombudsmanil ei ole õiguslikku pädevust sellise küsimusega tegeleda ega selle suhtes meetmeid võtta.

Slovakkias tegutseb [Slovakkia riiklik inimõiguste keskus \(Slovenské národné stredisko pre ľudské práva\)](#) inimõigustega tegeleva riikliku asutusena ja ka riikliku diskrimineerimisvastase asutusena. Keskuse peamine ülesanne on tagada inimõiguste ja põhivabaduste, sealhulgas võrdse kohtlemise põhimõtte austamine Slovaki Vabariigis. Keskus korraldab oma ülesande täitmiseks mitut liiki tegevusi ja osutab mitmesuguseid teenuseid inimõiguste kaitsmise ja edendamise valdkonnas, tehes seejuures tihedat koostööd rahvusvaheliste inimõigusorganisatsioonide ja -asutustega. 2018. aasta septembris **asutas Slovakkia riiklik inimõiguste keskus ettevõtluse ja inimõiguste valdkonna riikliku kontaktpunkti**. Kooskõlas asutaja tegevust ja toimimist käsitlevate õigusaktidega annab kontaktpunkt muu hulgas õigusnõu diskrimineerimise kohta töökohas (sealhulgas tasuta esindamine kohtumenetlustes) ning pakub inimõiguste ja põhivabaduste kaitse kohta võimalikult laia ulatusega konsultatsioone – alates soolise võrdõiguslikkuse küsimustest kuni keskkonnakaitseni, **kuid üksnes Slovakkias** (vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustikule, mille kohaselt füüsiliste isikute puhul on üldkohus see kohus, mille tööpiirkonnas füüsilise isik elab, ning vastavalt rahvusvahelise era- ja menetlusõiguse seadusele).

Keskkonnakaitsese valdkonnas on Slovakkias asutatud **Slovakkia keskkonnainspeksioon (Slovenská inšpekcia životného prostredia)**, mille kaudu keskkonnaministeerium teeb riiklikku järelevalvet ning määrab füüsilistele isikutele, ettevõtetele ja muudele juriidilistele isikutele karistusi kooskõlas looduskaitse ja maastikukaitse seadusega ning mis on pädev **Slovaki Vabariigi territooriumil, mistõttu nimetatud seaduse rikkumised peaksid olema toimunud Slovaki Vabariigi territooriumil**.

Tööjärelevalve ning ebaseadusliku töö ja ebaseadusliku tööhõive seadus reguleerib **tööjärelevalvet Slovaki Vabariigi territooriumil, mis tähendab, et selle seaduse rikkumised peavad olema toimunud Slovaki Vabariigi territooriumil**.

**Eeltoodust tuleneb, et kui isik usub, et tema põhilisi inimõigusi ja vabadusi on rikutud, aga ta ei ole Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik ega ela Euroopa Liidu territooriumil, ei saa ta taotleda õiguskaitset riiklikelt ametiasutustelt, kes Slovaki Vabariigis põhiõigusi ja -vabadusi kaitsevad.**

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda nende süsteemide toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

**Slovaki Vabariik ei kohusta Euroopa hargmaseid ettevõtjaid looma kaebuste lahendamise mehhanisme**, sest see kohustus on kaebuste seaduse kohaselt kehtestatud üksnes ametiasutustele ning omavalitsustele ja Slovaki Vabariigi muudele organitele. Euroopa Liidu liikmesriigina peab Slovaki Vabariik rakendama Euroopa õigusakte.

Slovakkias võivad hargmased ettevõtjad võtta ühendust ettevõtluse ja inimõiguste valdkonna riikliku kontaktpunktiga, mis pakub selles valdkonnas koolitust, konsultatsioone ja õigusnõu.

**Vahendamine on vabatahtlik protsess**, mille eesmärk on säästa kohtuid vaidlustest. Slovakkias reguleerib vahendamist vahendusmenetluse seadus ning vahendamine on vaidluste kohtuvälise lahendamise viis tsiviilõiguse, perekondaõiguse ning kaubanduslike kohustuste ja töösuhete valdkonnas ning selliste piiriüleste vaidluste korral, mis on tekkinud sarnaste õiguslike suhete puhul poolte vahel, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on Euroopa Liidu liikmesriigis. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohaselt peaks kohus alati püüdma saavutada vaidluse lahendamise kompromissiga. Kohus võib teha ettepaneku, et pooled püüaks jõuda kokkuleppele vahendamise kaudu, aga ta ei saa seda nõuda. Vahendamine eeldab vabatahtlikku nõusolekut ja asjaomaste poolte aktiivset osalemist.

**6. Kas mul on haavatava kuriteohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Slovakkia kuriteohvrivaste seaduses on termin „ohver“ määratletud järgmiselt: eriti haavatavad ohvrid (lapsed; üle 75-aastased isikud; puudega inimesed; inimkaubanduse, organiseeritud kuritegevuse, inimväärkuse vastaste kuritegude või terrorismi ohvrid; oma soo, seksuaalse sättumuse, kodakondsuse, rassi või etnilise kuuluvuse, usu või veendumuste tõttu vägivallakuritegude või vägivallaohvrite ohvriks sattunud isikud; muude kuritegude ohvrid, kellel on ohvri ja tema isikuomaduste, ohvri ja õigusrikkuja vahelise suhte või õigusrikkujast sõltumise ning õigusrikkumise liigi, iseloomu ja asjaolude individuaalse hindamise põhjal suurem risk korduvalt ohvriks langeda) Slovakkia õiguse kohaste menetluste puhul.

Õiguskaitseasutused (prokurörid ja politsei), kohtud ja ohvreid abistavad üksused peavad teavitama ohvreid nende õigustest lihtsal ja arusaadaval viisil.

Eelkõige võtavad nad arvesse mõistmis- või suhtlemisraskusi, mis võivad olla seotud teatava puudega, keeleoskusega või ohvri piiratud võimega end väljendada. Kriminaalmenetlustes on ohvril õiguserikkumisest teatatu, kannatanu või tunnistaja staatus ning tal on kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt oma staatusele vastavat õigused ja kohustused. Õiguskaitseasutused, kohtud ja ohvreid abistavad üksused hindavad ohvreid individuaalselt, võttes arvesse toimepandud kuriteo raskust, et teha kindlaks, kas ohver on eriti haavatav, ja vältida seeläbi korduvat ohvriks langemist.

Ohvritele antakse õigusabi õigusala teabe vormis ning kriminaal- ja tsiviilmenetlustes ning kahjunõuete esitamisel esindamise vormis. Õigusabi annab ohvritele õigusabikeskus (*Centrum právnej pomoci*) materiaalses puuduses isikutele antava õigusabi seaduses sätestatud tingimustel ja selle seaduse kohaldamisala piires. Õigusabikeskus annab õigusabi kõigile füüsilistele isikutele, kes osalevad riigisisestes vaidlustes, aga piiriülestes vaidlustes annab keskus õigusabi üksnes füüsilistele isikutele, kelle elukoht või harilik viibimiskoht on liikmesriigi territooriumil. Vastavalt rahvusvaheliste lepingute tingimustele, mis on Slovaki Vabariigi jaoks siduvad, või vastavalt Slovaki Vabariigi justiitsministeeriumi välja kuulutatud vastastikkuse põhimõttele antakse Slovaki Vabariigi kohtutes toimuvate menetluste korral õigusabi ka nende riikide kodanikele, mis on asjaomase rahvusvahelise lepingu osalised, või isikutele, kelle elukoht või harilik viibimiskoht asub sellise riigi territooriumil, või isikutele, kelle puhul Slovaki Vabariigi kohtule esitatud hagi ese on otseselt seotud tema varasema alalise elukohaga Slovaki Vabariigi territooriumil. Välistatud ei ole esindamine õiguselulutse seaduse ja kauplemissaaduse kohase advokaadi (või õigusnõunik) poolt.

Materiaalses puuduses isikutele (nende sissetulek on väiksem kui 1,4 kordne toimetulekupiir (Slovakkias) või nad saavad materiaalse puuduse tõttu toetusi (Slovakkias)) on õigus saada õigusabikeskusest tasuta õigusabi, kui vaidlus ei ole ilmselgelt põhjendamatu ja kui kohtuasja hind ületab õigusaktides sätestatud miinimumpalka.



Hagejatel on õigus saada õigusabikeskuse kaudu õigusabi, kui nad katavad ise 20% esinduskuludest ja vastavad kõigile järgmistele tingimustele: hageja sissetulek on suurem kui 1,4 kordne toimetulekupiir (Slovakkias), aga ei ületa samas 1,6 kordset toimetulekupiiri, ning ta ei ole võimeline oma rahalist vahenditega õigusteenuste eest tasuma; vaidlus ei ole ilmselgelt põhjendamatu; kohtuasja hind ületab õigusaktides sätestatud miinimumpalka. Enne õigusabi andmist hindab keskus alati nende tingimuste täitmist.

Muudel juhtudel peavad ohvrid leidma advokaadi (või õigusnõuniku) oma kulul.

Rikkumisest teatajate õiguste kaitse moodustab eraldi kategooria. Rikkumisest teatajate kaitse seadus reguleerib töösuhtes isikutele kaitse tagamise tingimusi süütegudest või muudest ühiskonnastastest tegudest teatamise korral, ühiskonnastastest tegudest teatavate isikute õigusi ja kohustusi ning rikkumisest teatajate kaitse ameti (*Úrad na ochranu oznamovatel'ov protispoločenskej činnosti*) loomist, staatust ja pädevust.

Rikkumisest teatajad võivad taotleda kaitset raskes ühiskonnastastest tegevuses seisnevat süüteost teatamise või kriminaalmenetluse korral. Taotlus esitatakse prokuröriile. Kui rikkumisest teataja kaitset käsitlev taotlus esitatakse muule avaliku sektori asutusele, edastatakse see viivitamata prokuröriile. Kui prokurör leiab, et rikkumisest teataja, kes kaitset taotles, on esitanud nõuetekohase teate, tagatakse kaitse viivitamatult. Rikkumisest teatajatele tagatakse nende ohvrustamise vältimiseks erikaitse, et õigusrikkuja ei saaks rikkumisest teatajat ohvrustada ähvarduste, hirmutamise, sundimise, võimu kuritarvitamise, kättemaksu ega ohvri füüsilise või vaimse puutumatusse muu mõjutamise kaudu.

Kui ohver kaebab diskrimineerimise üle, tagatakse kaitse vastavalt diskrimineerimisvastasele seadusele, mille kohaselt käsitatakse diskrimineerimisena ka põhjendamatu meetmeid kaebuse esitaja suhtes. Diskrimineerimisjuhtumite puhul annab Slovakkia riiklik inimõiguste keskus õigusnõu ja võib ühtlasi ohvrit kohtumenetluses esindada.

Keskus ei võta arvesse ohvri kodakondsust, aga kaitset võib pakkuda üksnes sellistele ohvritele, kes viibivad Slovaki Vabariigi territooriumil.

Viimati uuendatud: 27/02/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

## Ettevõtlus ja inimõigused - Rootsi

### 1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrisk? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Rootsis ei eristata ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumisi muud liiki inimõiguste rikkumistest. Ettevõtluse ja inimõiguste valdkonnas erinevate kehtestatud ei ole. Rootsi õigusüsteemis kättesaadavad õiguskaitsevahendid on kooskõlas inimõigusi käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonidega, millega Rootsi on ühinenud.

Kohtulik kaitse inimõiguste rikkumise eest on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Rootsi põhiseaduses.

Kui te leiate, et teie inimõigusi on rikutud, on mitmesuguseid ametiasutusi, kelle poole te saate pöörduda, olenevalt sellest, mis on juhtunud.

Võite pöörduda kohtusse või asjaomase järelevalveasutuse poole või esitada kaebuse riiklikule kontaktpunktile.

#### Kohtumenetlus

Enamikul juhtudel saate ühel või teisel viisil lasta oma asja arutada kohtul. Kuriteo puhul saab kohtusse pöörduda prokurör. Kui prokurör otsustab süüdistust mitte esitada, on teil mõnel juhul võimalik seda ise teha. Lõpuks saate esitada hüvitisnõude riigi vastu.

Rootsis on kolme liiki kohtuid:

üldkohtud, mille hulka kuuluvad esimese astme kohtud (*tingsrätt*), apellatsioonikohtud (*hovrätt*) ja Rootsi kõrgeim kohus (*Högsta domstolen*);

üldised halduskohtud, s.o halduskohtud (*förvaltningsrätt*), haldusajade apellatsioonikohtud (*kammarrätt*) ja Rootsi kõrgeim halduskohus (*Högsta förvaltningsdomstolen*);

erikohtud, mis lahendavad mitmesuguste erivaldkondade vaidlusi, nt töökohus (*Arbetsdomstolen*).

#### Rootsi järelevalveasutuse kontrolli taotlemine

Inimõiguste järgimist kontrollivad ombudsmanid.

Igaüks, kes leiab, et riigi või kohaliku omavalitsuse ametiasutus või ametnik on teda või kedagi teist väärtalt või ebaõiglaselt kohelnud, võib esitada kaebuse parlamendi ombudsmanile (*Justitieombudsmannen*). Parlamendi ombudsman teeb järelevalvet seaduste ja muude õigusaktide kohaldamise üle avalikus tegevuses.

Parlamendi ombudsmani volituste kohaselt kuuluvad tema järelevalve alla ka „teised isikud, kelle amet või tööülesanne hõlmab avaliku võimu teostamist, kui see on seotud nende tegevuse selle aspektiga“ ning „ametnikud ja avaliku sektori ettevõtete töötajad, kui nad võtavad sellise ettevõtte nimel ette tegevusi, millega valitsus avaldab ettevõtte vahendusel otsustavat mõju“.

Teatavaid järelevalveülesandeid täidab ka õiguskantsler (*justitiekanslern*), kelle nimetab ametisse valitsus. Õiguskantsleri ülesannete hulka kuulub kaebuste läbivaatamine ja riigi vastu esitatud kahjunõuete lahendamine.

Võrdõiguslikkuse ombudsmani büroo (*diskrimineringsombudsmannen*) on valitsusasutus, mis vastutab diskrimineerimisvastase seaduse täitmise järelevalve eest. Ombudsman peab eelkõige püüdma mõjutada neid, kelle suhtes seadus kehtib, seda vabatahtlikult täitma. Ombudsman võib siiski esitada ka kohtule hagi isiku nimel, kes annab selleks nõusoleku. Diskrimineerimisvastase seaduse rikkujaid võidakse kohustada diskrimineeritud isikule diskrimineerimise eest hüvitist maksma.

#### Kaebuse esitamine riiklikule kontaktpunktile

OECD suunised hargmaistele ettevõtjatele näevad ette võimaluse lasta oma juhtumit arutada riiklike kontaktpunktide kaudu. Rootsi riiklik kontaktpunkt on kolmepoolne koostöökoogu, mis koosneb riigi, ettevõtlussektori ja ametiühingute esindajatest.

Riiki esindab välisministeerium, kes kutsub kokku koosolekuid, ja osalema võidakse kutsuda ka teisi valitsusasutusi. Ettevõtlussektorit esindavad Rootsi Ettevõtjate Keskkliit, Rootsi Kaubandusliit ja Rootsi Ettevõtjate Liit, samal ajal kui ametiühinguid esindavad Rootsi Ametiühingute Keskkliit, Rootsi Kutseühingute Liit, suurim ametiühing Unionen, metalli- ja keemiatööstuse töötajate ametiühing IF metall ja Rootsi Diplomeeritud Inseneride Ühendus. Kuna suunised on soovituslikud, ei saa riiklik kontaktpunkt karistusi määrata. Kontaktpunkti põhiülesanne on innustada ettevõtjaid suuniseid järgima ja tegema koostööd, et lahendada konkreetsetel juhtudel ette tulevad probleemid dialoogi ja arutelu abil.

[Riiklik kontaktpunkt – Regeringen.se](#)

### 2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise töölase ärakasutamise suhtes?

Ränkade inimõiguste rikkumiste kohta ei ole kehtestatud riiklikke ega rahvusvahelisi erinevusi. Inimõiguste rikkumise hindamisel, sealhulgas rikkumise raskuse hindamisel võetakse siiski arvesse proportsionaalsuse põhimõtet. Kohtulik kaitse inimõiguste rikkumise eest on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Rootsi põhiseaduses.

### 3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitse on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet? Rootsi kohtule hagi esitamise tingimused

Selleks et välisriigi isik saaks esitada hagi Rootsi kohtule, peab ta suutma tõendada Rootsi kohtu pädevust, st tõendada, et Rootsi kohus on pädev hagi vastuvõetavaks tunnistama. Võimalused selleks on eri liiki kohtuasjade puhul erinevad.

Juhul kui isiku inimõigusi on rikkunud Rootsi ettevõtja või selle välisriigis asuv filiaal, võib selle ettevõtja vastu hagi esitada põhimõtteliselt alati Rootsi kohtule. Kui rikkumise on toime pannud Rootsi omanikule kuuluv või tema kontrolli all olev tütarettevõtja, mille peakorter asub kolmandas riigis (st väljaspool ELi, Islandit, Norrat ja Šveitsi), võib tütarettevõtja vastu Rootsi kohtule hagi esitada seevastu ainult teatavatel tingimustel.

Kui rikkumise on toime pannud Rootsi omanikule kuuluv või tema kontrolli all olev tütarettevõtja, mille peakorter asub mõnes teises ELi riigis või Islandil, Norras või Šveitsis, võib tütarettevõtja vastu Rootsi kohtule hagi esitada ainult erandjuhtudel.

### Rootsi kohtute pädevuse üldtingimused

Rootsi kohtud peavad omal algatusel kontrollima Rootsi kohtute pädevust. Nõue kuulub Rootsi kohtu pädevusse, kui Rootsi kohus on pädev asja sisuliselt arutama ja selle kohta otsust tegema.

Kui rikkumise toime pannud ettevõtja (kostja) asukoht on mõnes teises ELi liikmesriigis, kohaldatakse Brüsseli I määrust. Määrus sisaldab siiski ka mitmeid kohtualluvuse norme, mille kohaldamine ei olene kostja elu- või asukohast. Kui kostja elu- või asukoht on Islandil, Norras või Šveitsis, määratakse kohtualluvuse kindlaks Lugano konventsiooni alusel. Kui kostja elu- või asukoht ei ole ELis või Lugano konventsiooni osalisriigis, kohaldatakse kohtualluvuse kindlaksmääramisel analoogia alusel Rootsi kohtumenetluse seadustiku 10. peatükis sätestatud kohtualluvuse konflikti käsitlevaid õigusnorme, võttes arvesse põhinõuet, mille kohaselt peab Rootsi kohtu poole pöördumiseks olema Rootsil huvi õigusemõistmise vastu.

Selle isiku elu- või asukoht, kelle õigusi on rikutud, ei ole Brüsseli I määruse kohaldatavuse seisukohast üldiselt oluline. Mõnel juhul on siiski nõutav, et hageja elu- või asukoht oleks liikmesriigis või et kohtualluvuse aluseks olev asjaolu oleks seostatav liikmesriigiga.

Määrav tegur on see, et kohtualluvuse aluseks olevad asjaolud peavad eksisteerima kohtule hagi esitamise ajal.

### Kohaldatav õigus

Rootsi kohtus menetletava õiguste rikkumisest tuleneva nõude suhtes kohaldatava riigi õiguse määrab kindlaks Rootsi kohus Rootsi rahvusvahelise eraõiguse alusel. Üldjuhul tähendab see seda, et kohaldada tuleb selle riigi õigust, kus kahju tekkis. Kui inimõiguste rikkumine on toime pandud väljaspool Rootsit, kohaldatakse kannatanu nõude suhtes seega harva Rootsi õigust. See kehtib olenemata sellest, kas üksikisik on otsustanud sõnastada oma nõude lepingulistel (tööleping) või mittelepingulistel alustel (töölepingu puudumise korral). Selle peamine põhjus on see, et seos Rootsiaga ei ole piisavalt tugev. Erinevalt Rootsi õiguse sisust on välisriigi õiguse sisu Rootsi kohtutes faktiküsimus. Üksikisik, kelle nõue tugineb välisriigi õigusele, peab seega esitama selle kinnituseks tõendid, nt eksperdiarvamuse. Sellega võivad kaasned teatavad kulud.

Isegi kui nõude suhtes kohaldatakse välisriigi õigust, võivad Rootsi kohtud kohaldada Rootsi õigust, kui küsimus on rahvusvaheliselt siduvates õigusnormides või kui välisriigi õigus on vastuolus Rootsi avaliku korraga. Selliseid erakorralisi menetlusi kohaldatakse siiski väga harva. Kuni näiteks Euroopa Kohtu ja Rootsi kohtute praktika väljakujunemiseni ei ole ka selge, mil määral saab inimõiguste rikkumisega seotud hüvitusnõude puhul kohaldada neid erandeid sätestavaid õigusnorme, nt õiguste puuduliku kaitse tõttu riigis, kus kahju tekkis.

### Üksikisiku praktilised võimalused kohtumenetluse algatamiseks Rootsi kohtus

Kui asi kuulub Rootsi kohtu pädevusse ja tegemist on kaitstud nõudega, mida saab täitmisele pöörata (nt kohaldatava välisriigi õiguse alusel), on juurdepääs Rootsi kohtutele suhteliselt hea. Lisaks on välisriigi üksikisiku õiguslikud võimalused olla Rootsi vaidluse pooleks põhimõtteliselt sarnased Rootsi kodanike omadega.

Kui välisriigi üksikisik kohtab asjakohasesse Rootsi kohtusse sõitmisel rahalisi või muid praktilisi takistusi, võib eeldada, et kohus püüab neid kõrvaldada, nt võimaldab kohtu ette ilmuda telefoni või video vahendusel.

Mõned välisriigi kodanikud, kelle alaline elukoht ei ole Rootsis ja kes esitavad Rootsi juriidilise isiku vastu hagi Rootsi kohtule, peavad kostja taotlusel esitama tagatise kostja tulevaste õigusabikulude katteks. Välisriigi kodanikud ja juriidilised isikud, kes on tagatise esitamise kohustusest vabastatud, on kindlaks määratud 15. mai 2014. aasta *teatise välisriigi hagejate õigusabikulude katteks tagatise esitamise vabastamise kohta teatavatel juhtudel*. Välisriigi üksikisiku võimalused saada õigusabi- ja ombudsmanikulude katmiseks riigipoolset rahastamist on piiratud, vähemalt juhul, kui tegemist on kolmanda riigi kodanikuga. Suurim võimalus riigipoolseks rahastamiseks on siis, kui hüvitusnõue esitatakse kriminaalasja raames tsiviilnõudena. Erarahastamise võimalused sõltuvad midu suuresti välisriigi üksikisiku isiklikust majanduslikust ja sotsiaalsest olukorrast.

### Lisateave

*Memorandum välisministeeriumile üksikisiku võimaluse kohta kaevata Rootsi ettevõtja Rootsi kohtusse väljaspool Rootsit toime pandud inimõiguste rikkumiste eest. Mannheim Swartling (2015)*

<https://docplayer.se/7222881-Promemoria-till-utrikesdepartementet.html>

Lisateave kohtutesse pöördumise kohta on kättesaadav aadressil <https://www.domstol.se/en/>.

**4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsemide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

Vt vastus 1. küsimusele.

Rootsi Inimõiguste Instituut ei menetle üksikisikute kaebusi inimõiguste rikkumiste kohta.

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

### Ettevõtja enda õiguskaitsemehhanismid

Ettevõtjad on kohustatud tagama, et nende tegevus ei riku kellegi inimõigusi, ja kui ettevõtja on toime pannud rikkumise, sellele kaasa aidanud või sellega seotud olnud, siis peab ta leidma viisi, kuidas olukorda kannatanu jaoks heastada. Selline heastamine võib hõlmata vabandamist, rahalise või mitterahalise hüvitus maksmist või midagi muud, milles kannatanu ja ettevõtja kokku lepivad. Olukord on keerulisem, kui ettevõtja ei ole negatiivse mõju tekkele kaasa aidanud, kuid see mõju on tema tegevusega otseselt seotud. Sellisel juhul ja kui ettevõtjal on piisavalt mõjuvõimu, et negatiivset mõju kõrvaldada, peaks ettevõtja oma mõjuvõimu kasutama.

Rootsis ei eksisteeri standardmudelit, kuidas ettevõtjal oleks kõige parem oma kaebe- ja õiguskaitsemehhanismi korraldada. Iga ettevõtja peab ise otsustama, mis on tema konkreetsetes tingimustes asjakohane.

Mõned võrdlusalused

Avatus – hõlbustada dialoogi ettevõtja käitumisest mõjutatud isikutega

Läbirääkimised ja arutelud töötajate esindajatega panevad sageli hea aluse tõhusate meetmete võtmiseks töötajaid puudutavate juhtumite puhul

Suunised selle kohta, kuidas inimesed saavad rikkumisest ettevõttesiseselt teada anda, kuidas sellise teate suhtes järelmeetmeid võtta ja kuidas rikkumisest teada andnud inimesi kaitsta

Kaebuste menetlemise süsteem, mis võimaldab ettevõtjavalistel isikutel, kes tunnevad, et ettevõtja on nende või teiste õigusi kahjustanud või teeb seda edaspidi, ettevõtjat probleemist turvaliselt ja anonüümselt teavitada

Rootsi valitsus on kehtestanud ELi direktiividest ambitsioonikamad uued suurettevõtjate kestlikkusaruandlust käsitlevad õigusnormid, selgemad kestlikkuskriteeriumid riigihangete seaduses ja rikkumistest teatajate tugevama õiguskaitse.

2016. aasta detsembris jõustusid uued kestlikkusaruandlust käsitlevad õigusnormid. Nende õigusnormide kohaselt on kõigil suurettevõtjatel, kellel on üle 250 töötaja, nüüd kestlikkusaruandluse kohustus. Lisaks teabele keskkonnamõju, sotsiaalsete tingimuste, võrdõiguslikkuse ja korruptsiooni ennetamise kohta peavad aruanded, kui see on vajalik ettevõtja arengu, seisundi ja tulemuste mõistmiseks, sisaldama teavet ka inimõiguste, sealhulgas töötaja õiguste austamise tagamise meetmete kohta.

2017. aasta jaanuaris võttis Riksdag vastu ka ranged õigusnormid, et kaitsta töötajaid, kes teavitavad rasketest rikkumistest oma tööandja tegevuses (rikkumisest teatamine). Selle erikaitse kohaselt on töötajatel, keda nende tööandja survestab, õigus saada hüvitist.

#### Avalikud aruanded

„Företag och mänskliga rättigheter: Påtagliga brister och luckor i svensk lag“ („Ettevõtlus ja inimõigused: ilmselged puudused ja lüngad Rootsi õiguses“), aruanne Rootsi Avaliku Halduse Ametile, Enact Sustainable Strategies (Enact), kestliku ettevõtluse arendamisele ja vastutustundlikule ettevõtlusele spetsialiseerunud konsultatsioonifirma.

[„Ettevõtlus ja inimõigused: ilmselged puudused ja lüngad Rootsi õiguses“](#), Enact (statskontoret.se)

**6. Kas mul on haavatava kuriteohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?** Ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvritel ei ole erioigusi (vt vastus 1. küsimusele).

Tasuta õigusabi on kättesaadav tasuta õigusabi seaduse alusel (1996:1619). Õiguse üle saada tasuta õigusabi otsustab alati kohus või õigusabiamet (*Rättshjälpsmyndigheten*).

Tasuta õigusabi antakse üldjuhul eraisikutele, st mitte ühendustele, ettevõtjatele jne. Erandjuhtudel võib tasuta õigusabi saada ka kaupleja või põllumajandusettevõtja.

Taotleja rahalised vahendid tehakse kindlaks tema arvestusliku maksueelse aastasissetuleku põhjal. Iga ülalpeetava lapse kohta arvatakse maha 15 000 Rootsi krooni, kuid mitte rohkem kui 75 000 Rootsi krooni. Summat tuleb kohandada ka juhul, kui taotlejal on vara või võlgu, mis mõjutavad tema maksevõimet. Tasuta õigusabi saamiseks ei tohi taotleja rahalised vahendid ületada 260 000 Rootsi krooni aastas. Kui taotlejat teavitatakse tasuta õigusabi saamisest, tuleb tal osa kuludest ise kanda. Täiskasvanutele ei ole tasuta õigusabi kunagi täiesti tasuta ja seda osa, mis tuleb taotlejal endal tasuda, nimetatakse tasuta õigusabi omaosaluseks. Tasuta õigusabi omaosalus ei tohi kunagi ületada tasuta õigusabi kulusid.

Õigusabikulude kindlustus on kindlustuse vorm, mis enamasti sisaldub kodu ja koduse vara, eluaseme- ning suvilakindlustuses. Õigusabikulude kindlustus tähendab, et kindlustusandja võib maksta osa juristi- või advokaadikuludest. Õigusabikulude kindlustuse tingimused võivad olla kindlustusandjati erinevad, seega on oluline kontrollida oma kindlustuskaitse tingimusi.

Tasuta õigusabi määruse (1997:404) §-s 35 on sätestatud, millistel välisriikide kodanikel on õigus saada tasuta õigusabi seaduse alusel tasuta õigusabi Rootsi kodanikega võrdsel tingimustel.

Viimati uuendatud: 26/04/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

#### Ettevõtlus ja inimõigused - Šotimaa

##### 1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvrisk? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Šotimaa 1998. aasta seaduse kohaselt peavad kõik Šoti parlamendi ja Šoti valitsuse liikmete vastu võetud õigusaktid olema kooskõlas Euroopa inimõiguste konventsioonis sätestatud õigustega. 1998. aasta inimõiguste seaduse kohaselt on Šotimaa avaliku sektori asutustel keelatud rikkuda konventsioonis sätestatud õigusi. Kui inimõigusi rikutakse, on Šoti kohtud pädevad menetlema kohtuasju ja tagama õiguskaitsevahendid.

2006. aasta äriühingute seaduses on sätestatud äriühingute asutamise ja juhtimise õiguslik alus. Riigiprokuratuur (Crown Office and Procurator Fiscal Service, COPFS) saab algatada Šoti kohtus menetluse Šoti ettevõtte suhtes, kui on tõendeid süüteo toimepanemise kohta.

Šotimaa 2015. aasta inimkaubanduse ja ärakasutamise seadus konsolideerib ja tugevdab Ühendkuningriigis kehtivat kriminaalõigust inimkaubanduse ja ärakasutamise vastu võitlemise valdkonnas ning parandab ohvrite staatust ja toetamist.

See seadus sisaldab sätteid, mille kohaselt täiskasvanute ja laste ärakasutamise kõik liigid kujutavad endast sama süütegu – inimkaubandust, loetakse inimkaubandus süütegusid raskendavaks asjaoluks ning sõnastatakse ümber varem eraldi seisnud süütegu, mis hõlmab orjapidamist, sundust ja sunniviisilist tööd.

2015. aasta seaduse jaotises 4 on sätestatud orjapidamises, sunduses ja sunniviisilises töös seisnev süütegu, mida tuleb tõlgendada vastavalt Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklile 4.

Äriühingud, juriidilise isiku õigusteta ühingud ja partnerlused võivad olla süüdi inimkaubanduses või 2015. aasta seaduse 4. jaotise kohases süüteos.

2015. aasta seaduse jaotises 39 on sätestatud, et selliste asutuste asjakohased isikud (näiteks direktor) võivad samuti eespool kirjeldatud süütegudes süüdi olla.

Nagu 2015. aasta seaduses nõutud, on lordadvokaat (*Lord Advocate*) avaldanud prokuröridele mõeldud juhised, mis käsitlevad süüdistuste esitamist inimkaubanduse või jaotise 4 kohase süüteo (orjapidamine, sundus ja sunniviisiline töö) kahtlustatud või kinnitatud ohvritele. Riigiprokuratuur jätkab nende juhiste kohaldamist tagamaks, et ohvritele ei esitata süüdistusi süütegudes, mis on toime pandud inimkaubanduse või jaotise 4 kohase süüteo tagajärjel.

Šoti avalike teenuste ombudsmanil on ulatuslikud volitused. Tegemist on viimase etapiga Šotimaa kõige detsentraliseeritumate avalike teenuste osutajate kohta esitatud kaebuste lahendamiseks. Šoti avalike teenuste ombudsman pakub ühtlasi sõltumatut läbivaatamisteenust Šoti hoolekandefondile ning on pädev tühistama ja asendama otsuseid, mille nõukogud on teinud ambulatoorse ravi ja kriisitoetuse taotluste kohta. Avalike teenuste ombudsmanil on hüvitamises väga piiratud roll. Tulemuseks on tavaliselt soovitusel avalike teenuste osutajatele, kelle kohta kaebus esitati. Pädevus ja ülesanded on sätestatud Šoti 2002. aasta avalike teenuste ombudsmani seaduses.

Kui isik usub, et tema inimõigusi on rikutud, võib ta taotleda sõltumatut õigusnõu.

##### 2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?

Maaga seotud õigusi ja kohustusi käsitlevas avalduses, mille Šoti valitsus avaldas vastavalt 2016. aasta maareformi seadusele, on sätestatud kuus põhimõtet, mis aitavad kujundada Šotimaal maaküsimustega seotud poliitikat. Esimene põhimõte on: „Üldine maaga seotud õiguste, kohustuste ja avaliku

poliitika raamistik peaks edendama, järgima ja austama asjakohaseid inimõigusi seoses maaga, aitama kaasa avalikku huvi teenimisele ja üldsuse heaolule ning tasakaalustama avaliku ja erasektori huve. Raamistik peaks toetama kestlikku majandusarengut, kaitsma ja parandama keskkonda, aitama saavutada sotsiaalse õigluse ning luua õiglasema ühiskonna.“

2016. aasta seaduse kohaselt peavad Šoti ministrid avalduse korrapäraselt läbi vaatama ja andma selle kohta aru parlamendile.

Vastus küsimusele 1 sisaldab teavet inimkaubanduse ja ärakasutamise kohta.

**3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitse on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?**

Inimõiguste rikkumise korral kättesaadavad konkreetset õiguskaitsevahendid olenevad sellest, kas õigus on üldises õiguses või põhikirjas tagatud.

Šotimaa 2015. aasta inimkaubanduse ja ärakasutamise seaduse jaotises 2 on sätestatud, et inimkaubanduses seisneva süüteo võidakse käsitleda Ühendkuningriigis ja mujal toimunud tegevust, mis kajastab asjaolu, et inimkaubandus võib hõlmata tegevust, mis toimub täielikult või osaliselt väljaspool Šotimaad.

2015. aasta seaduses on ühtlasi sätestatud, et Ühendkuningriigi kodanik, isik, kes oli süüteo toimepaneku ajal Šotimaa alaline elanik, või Ühendkuningriigi osa õiguse alusel asutatud asutus on inimeste ärakasutamises seisneva süüteo toime pannud olenemata sellest, kus asjaomane tegevus toimus. See, kas isik on Šotimaa alaline elanik, tehakse kindlaks juhtumi kõigi faktide ja asjaolude põhjal. Mistahes muu isik on inimkaubanduses seisneva süüteo toime pannud üksnes juhul, kui mistahes osa asjaomase tegevusest toimus Ühendkuningriigis või kui asjaomane tegevus toimus sellise isiku suhtes, kes saabus Ühendkuningriiki, lahkus Ühendkuningriigist või reisis Ühendkuningriigis.

**4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik ja ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?**

Ettevõtlust reguleeriv raamistik on Šotimaal paljuski sarnane ülejäänud Ühendkuningriigi ja Euroopa omaga ning mitmesugused reguleerivad asutused keskenduvad ettevõtlusele. Nende asutuste volitused õigusnormide täitmise tagamiseks puudutavad pigem sanktsioonide kehtestamist ettevõtete suhtes, mitte ohvrite toetamist, kuigi politseiasutustes ja muudes valitsusasutustes on olemas mehhanismid juhuks, kui tegevusel on kriminaalne element.

Šotimaal on kaks inimõigustega tegelevat riiklikku asutust:

🔗 [Šoti inimõiguste komisjon](#) (Scottish Human Rights Commission, SHRC) ja

🔗 [võrdõiguslikkuse ja inimõiguste komisjon](#) (Equality and Human Rights Commission, EHRC).

Šoti inimõiguste komisjonil ning võrdõiguslikkuse ja inimõiguste komisjonil on inimõiguste valdkonnas jagatud pädevus ning mõlemal on oluline, kuigi erinev roll rahvusvaheliselt tunnustatud inimõiguste tagamise edendamisel ja jälgimisel riigi tasandil. Kummagi komisjoni volitusi on kirjeldatud nende veebisaitidel.

Šoti avalike teenuste ombudsman on viimane etapp Šotimaa kõige deentraliseeritumate avalike teenuste osutajate kohta esitatud kaebuste lahendamiseks.

Ombudsman on sõltumatu ametikandja ning oma ülesannete täitmisel ei allu ta Šoti valitsuse ega parlamendi ühegi liikme juhtimisele ega kontrollile. Kaebuste uurimisel võib avalike teenuste ombudsman võtta arvesse väidetavaid inimõiguste rikkumisi. On ebatõenäoline, et Euroopa riikidevaheline kontsern kuulub nende asutuste nimekirja, mille kohta saab avalike teenuste ombudsmanile kaebusi esitada. Avalike teenuste ombudsman võib uurida kaebusi teenuste kohta, mida osutatakse era- või vabatahtlikus sektoris, kui neid osutatakse tema pädevusse kuuluva asutuse nimel.

Samuti on Šotimaa 2002. aasta avalike teenuste ombudsmani seaduse jaotise 9 lõigetes 4 ja 5 sätestatud see, kes saavad avalike teenuste ombudsmanile kaebusi esitada. Isik peab kaebuse esitamise ajal olema Ühendkuningriigi elanik või kaebuses käsitletavat teod peavad olema toime pandud ajal, mil ta viibis Ühendkuningriigis.

**5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?**

Ühendkuningriik on asutanud riikliku kontaktpunkti vastavalt hargmaistele ettevõtjatele mõeldud OECD suunistele, mis on vastutustundlikku ärikäitumist puudutavate soovitude kogum, milles käsitletakse muu hulgas inimõigusi. Selle väliskaubandusameti (Department for International Trade) juurde kuuluva Ühendkuningriigi kontaktpunkti ülesanne on suurendada teadlikkust OECD suunistest ja rakendada nendega seotud kaebuste lahendamise mehhanismi. Kui äriühing rikub OECD suuniseid, võib huvitatud isik (sealhulgas äriühingu töötajad või nende ametiühingud või äriühingu tegevusest mõjutatud kogukonnad) esitada riiklikule kontaktpunktile kaebuse. Riiklik kontaktpunkt püüab saavutada vahendusmenetluse kaudu poolte vahel kokkuleppe, aga kui see ei ole võimalik, avaldatakse otsus selle kohta, kas äriühingu tegevus on olnud suunistega vastuolus, ning seda levitatakse avalikult. Teave kaebuse esitamise kohta on esitatud [riikliku kontaktpunkti veebisaidil](#).

Muud nõuande- ja vahendusteenuste osutajad Ühendkuningriigis on [kodanike nõustamiskeskus \(Citizens Advice Bureaux\)](#) ning [nõustamis-, lepitus- ja vahekohtuteenuste amet \(Advisory, Conciliation and Arbitration Service\)](#).

**6. Kas mul on haavatava kuriteohvrina eriõigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?**

Riigi rahastatav õigusabi võimaldab inimestel esitada hagi oma õiguste kaitsmiseks või maksta kaitse eest, kui neil ei oleks muul juhul majanduslikult võimalik seda teha.

Selleks et taotleda õigusabi Šotimaa 1986. aasta õigusabiseaduse alusel, ei pea olema Šotimaa elanik. Tsiiviilasjades antavat õigusabi on kaht liiki:

i. Osana nõustamisest ja abist võib õigusnõunik anda nõu, teha päringuid ning suhelda teiste isikutega kliendi nimel. Nõustamist ja abi pakutakse Šoti õigust (sealhulgas Šotimaal kohaldatavat Ühendkuningriigi õigust) puudutavates küsimustes, aga kohtumenetlustes ei saa seda üldjuhul kasutada.

ii. Tsiiviilõigusabi on kättesaadav Šoti kohtutes toimuvate kohtumenetluste jaoks.

Mõlema tsiiviilasjades antava õigusabi liigi suhtes kohaldatakse õigusaktidest tulenevaid abikõiblikkuse kriteeriume. Nõustamine ja abi on kättesaadavad rahaliste abikõiblikkuse kriteeriumide alusel. Tsiiviilõigusabi taotlevate isikute suhtes kohaldatavad abikõiblikkuse kriteeriumid on läbipaistvad ning taotluse suhtes kohaldatakse õigusaktides sätestatud kontrollid. Esimest kaht kontrolli kohaldatakse taotluse õigusliku põhjendatuse suhtes. Tuleb tõendada, et asjal, mille jaoks õigusabi taotletakse, on õiguslik alus (küllaldane alus) ja et kohtuasjas on mõistlik kasutada riigi rahalisi vahendeid. Kolmandat kontrolli kohaldatakse taotleja rahalise olukorra suhtes.

Lisateavet leiate [Šotimaa õigusabi ameti \(Scottish Legal Aid Board\) veebisaidilt](#).

Šotimaa 2015. aasta inimkaubanduse ja ärakasutamise seaduse jaotisega 9 anti Šoti ministritele volitus määrata kindlaks ajavahemik, mille jooksul täiskasvanutele tuleb pakkuda tuge ja abi, kui on põhjendatud alus arvata, et nad on inimkaubanduse ja ärakasutamise ohvrid. 1. aprillil 2018 jõustunud õigusnormides on selleks ajavahemikuks kehtestatud 90 päeva ning käsitletakse toe ja abi andmist (muu hulgas) seoses järgmisega:

majutus;

igapäevaelu;

meditsiiniline nõustamine ja ravi (sealhulgas psühholoogiline hindamine ja ravi);

kirjalik ja suuline tõlge;



nõustamine;

õigusnõustamine;

teave täiskasvanutele kättesaadavate muude teenuste kohta;

repatrieerimine.

2015. aasta seaduse jaotises 10 on sätestatud Šoti ministrite volitus võtta vastu määrusi toe ja abi kohta, mida võidakse anda täiskasvanule, kes on või paistab olevat orjapidamise, sunduse ning sunniviisilise töö ohver. 1. aprillil 2018 jõustusid õigusnormid, milles on sätestatud, et protsess, mille abil määratakse kindlaks, kas täiskasvanu on nimetatud süüteo ohver; antav tugi ja abi ning ajavahemik, milleks tuge ja abi antakse, peaksid olema samasugused inimkaubanduse ja ärakasutamise ohvrite puhul rakendatavatega.

Šoti valitsus on sõlminud rahastamislepingud organisatsiooniga [Migrant Help](#) (mis toetab inimkaubanduse ja ärakasutamise täiskasvanutest ohvreid, kes ei ole ärilise seksuaalse ärakasutamise eesmärgil toimuva inimkaubanduse naissoost ohvrid) ning organisatsiooniga [Trafficking Awareness Raising Alliance](#) (mis toetab ärilise seksuaalse ärakasutamise eesmärgil toimuva inimkaubanduse naissoost ohvreid). Rahastatakse ka tervishoiuteenistuse NHS Greater Glasgow and Clyde juurde kuuluvat keskust [Anchor](#), et tagada psühholoogiteenused kõigile inimkaubanduse ja ärakasutamise ohvritele, kes on Šotimaal kindlaks tehtud.

Viimati uuendatud: 30/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.